

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Філологічний факультет
Кафедра української мови, літератури та журналістики

На правах рукопису

**Підготовка документального репортажу в умовах повномасштабної
російсько-української війни
(на прикладі відеоматеріалів «Суспільне Чернігів»)
(практичний проєкт)**

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього рівня – магістр
за спеціальністю – Журналістика
Освітньо-професійна програма – Журналістика
здобувача вищої освіти
заочної форми навчання
групи МЖ24
Крилової Ані Володимирівни

Роботу розглянуто й допущено до

Захисту на засіданні кафедри

(протокол №____ від_____)

Завідувач кафедри

_____ Т. Л. Хомич

Науковий керівник –

кандидат філологічних наук, доцент

Хомич Тетяна Леонідівна

Чернігів – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. РЕПОРТАЖ ЯК МЕДІЙНИЙ ЖАНР.....	9
1.1. Історичні витоки жанру репортажу.....	9
1.2. Репортаж як медійний жанр: концепція, сутність і структура.....	17
1.3. Типи та функції репортажу в сучасних ЗМІ.....	21
1.4. Документальний жанр.....	24
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У ВОЄННИЙ	
ЧАС	32
2.1. Особливості роботи журналіста в період війни	32
2.2. Етичні та правові аспекти роботи журналістів під час воєнних дій.	
Основні ризики та методи мінімізації небезпеки для кореспондентів у «гарячих	
точках».....	36
2.3. Особливості роботи журналіста з документування військових злочинів	
та спілкування з військовими.....	42
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО	
РЕПОРТАЖУ	44
3.1. Алгоритм підготовки до зйомки репортажу.....	44
3.2. Формування аудиторії та принципи етичного просування	
документального контенту.....	46
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	50
ДОДАТКИ.....	55

Анотація

Цей проєкт присвячений вивченню особливостей створення документального репортажу в умовах тотальної війни в Україні, а також аналізу специфіки функціонування регіональних ЗМІ на прикладі новинного контенту телеканалу «Суспільне Чернігів». У роботі поєднано теоретичний аналіз журналістських жанрів, історичний огляд розвитку репортажу та документального кіно, а також практичне дослідження технологій виробництва сучасного мультимедійного контенту для YouTube та телебачення.

У першому розділі розглянуто репортаж як медійний жанр: простежено його історичне походження, еволюцію документального кіно в засобах масової інформації, описано особливості телерепортажу, зокрема, особливості написання тексту, побудови відеопослідовності та роботи з героями репортажу.

Друга частина присвячена особливостям роботи журналістів в умовах війни. У ній проаналізовано особливості виконання професійних функцій під час військових дій, етичні та безпекові норми, а також тактику взаємодії журналістів із військовими та цивільними жертвами війни. Увагу приділено процесу документування військових злочинів та дотриманню міжнародних норм.

У третьому розділі детально описано технологію створення документального репортажу для YouTube: від збору інформації та зйомок до монтажу й підготовки кінцевого матеріалу. У ній представлені особливості формування аудиторії в цифровому середовищі та принципи роботи з візуальною формою сторителінгу.

Робота також містить аналіз прикладів документальних репортажів, знятих у рамках тележурналу «Суспільне Чернігів», який демонструє практичну реалізацію теоретичних принципів. Зроблені висновки підтверджують ключову роль регіональних ЗМІ у висвітленні подій повномасштабної війни, збереженні правди та підтримці інформаційної стабільності суспільства.

This project is devoted to studying the peculiarities of creating documentary reporting in the conditions of full-scale invasion in Ukraine, as well as analysing the specifics of regional media functioning using the example of news content from the Suspilne Chernihiv television channel. The work combines a theoretical analysis of journalistic genres, a historical overview of the development of reporting and documentary film, and a practical study of the technologies used to produce modern multimedia content on YouTube and television.

The first chapter examines reporting as a media genre: it traces its historical origins, the evolution of documentary film in the mass media, and describes the features of television reporting, in particular, the specifics of writing text, constructing video sequences, and working with the subjects of the report.

The second chapter is devoted to the aspects of journalists' work during wartime. It analyses the peculiarities of performing professional duties during military operations, ethical and safety standards, as well as tactics for journalists' interaction with military and civilian victims of war. Considerable attention is focused on the process of documenting war crimes and compliance with international standards.

The third chapter provides a detailed description of the technology of documentary-report making for YouTube: from gathering information and filming to editing and preparing the final material. It presents the peculiarities of audience formation in the digital environment and the principles of working with the visual form of storytelling.

The work also contains an analysis of examples of documentary reports filmed as part of the television magazine 'Suspilne Chernihiv,' which demonstrates the practical implementation of theoretical principles. The conclusions confirm the key role of regional media in covering the events of a full-scale war, preserving the truth, and supporting the informational stability of society.

ВСТУП

Документальний репортаж, мета якого показати реальність життя під час повномасштабної війни через історію очевидців, зосереджує увагу людським долям, проявам стійкості та відваги, а також викликам, із якими зіштовхуються мирні жителі. Візуальний стиль репортажу базується на комбінованих відео, фотографіях та аудіозаписах, створюючи максимально правдивий та емоційно насичений контент.

Документальний репортаж розповідає персональні історії від імені українців, які проживають на Чернігівщині, яким випало стати свідками страшних злочинів російської армії в Україні.

Місія проєкту – фіксувати воєнні злочини, зберегти правду про війну для майбутніх поколінь.

Документальний репортаж спрямований на формування глобального розуміння того, як війна змінює долі людей, спільноти та країни в цілому. Проєкт також прагне стати джерелом надії, підкреслюючи моменти людей навіть у найважливіші години.

Стратегічні цілі. Фіксація історичних фактів: зібрати достовірну інформацію від учасників і свідків війни, щоб створити архів подій, який не підлягатиме маніпуляціям у майбутньому.

Ключове завдання в цьому проєкті – донести факти воєнних злочинів.

Актуальність теми. Сучасна журналістика розслідувань – важливий жанр, що дозволяє швидко й детально висвітлювати різні події в режимі реального часу. Його використовують усі світові ЗМІ, оскільки в сучасних умовах, коли інформація поширюється надзвичайно швидко, громадськість вимагає від ЗМІ об'єктивної та достовірної інформації. Тому в умовах глобалізації та швидкого розвитку цифрових технологій значення репортажу не зменшується, а навпаки, цей жанр набуває нових форм і нових методів подання інформації. В Україні, як і в інших країнах, репортаж вважають ефективним інструментом для висвітлення соціально-політичних подій, конфліктів, криз

тощо. Сучасний репортаж більше не обмежується виключно текстами, він збагачується фоторепортажами, відео, інфографікою та іншими інтерактивними елементами, що робить його більш ефективним засобом передавання інформації публіці. Закордонні ЗМІ все частіше використовують мультимедійні формати у своїх репортажах, а також інтегрують соціальні мережі та блоги, щоб зробити зміст репортажів більш глибоким і насиченим. Світові ЗМІ використовують репортажі для аналізу подій у режимі реального часу, успішно інтегруючи коментарі експертів, онлайнві трансляції та інтерактивні карти. Актуальність теми обумовлена тим, що в контексті розвитку цифрових технологій і соціальних мереж змінюються формати і способи подачі репортажів. У сучасних умовах репортаж повинен бути не тільки інформативним, але й інтерактивним, щоб аудиторія сприймала його з цікавістю і брала участь в обговоренні висвітлюваних у ньому подій. Окрім того, у світі, де інформація швидко набуває глобального характеру, ЗМІ повинні ефективно взаємодіяти й співпрацювати один з одним.

Українські ЗМІ, що працюють в умовах обмежених ресурсів, повинні використовувати новітні технології, щоб мати можливість конкурувати зі світовими ЗМІ. Отже, вивчення жанру сучасної журналістської репортажної статті в українських і зарубіжних ЗМІ дозволить не тільки порівняти особливості його розвитку в Україні та в світі, а й скласти загальне уявлення про особливості розвитку жанру журналістської репортажної статті на сучасному етапі, його роль у суспільстві та можливості його подальшого розвитку.

Вибір теми проєкту про документальний репортаж про реальність життя під час повномасштабної війни в Україні обґрунтований ключовими аргументами: збереження історичної пам'яті. Війна змінює життя мільйонів людей, залишаючи слід у їхніх долях і в історії країни. Документальний репортаж дозволяє зафіксувати ці моменти для майбутніх поколінь, створюючи правдиву хроніку подій без пропаганди чи спотворення.

Об'єктом дослідження є документальний репортаж під час небезпеки та в умовах війни.

Предмет дослідження – підготовка документального репортажу.

Мета роботи полягає – описати методику створення документального репортажу та реалізувати її на практиці.

Завдання роботи:

- проаналізувати жанр репортажу, як форму журналістського відображення реальності з урахуванням його історичного походження, концепції, структури, типів та функцій у сучасних ЗМІ;
- вивчити особливості документального жанру в контексті телевізійної та цифрової журналістики, визначити його відмінні риси та роль у воєнний час;
- визначити особливості професійної діяльності журналіста в умовах тотальної війни, зокрема в умовах підвищеної небезпеки та інформаційної відповідальності;
- узагальнити етичні та правові норми роботи журналістів у зоні військових дій, визначити основні ризики для кореспондентів та засоби їх мінімізації під час підготовки документального репортажу;
- розробити алгоритм підготовки документального репортажу для платформи YouTube, від ідеї та збору інформації до зйомки, монтажу та фіналізації матеріалу;
- провести практичне навчання та створити документальний відеорепортаж на основі реальних подій та персонажів, дотримуючись журналістських стандартів та принципів документалістики;
- проаналізувати відео «Суспільне Чернігів» як приклад створення документального репортажу в регіональних ЗМІ під час війни;
- визначити принципи формування аудиторії документального контенту на платформі YouTube та визначити етичні підходи до його просування в умовах війни;
- оцінити практичну ефективність створеного документального репортажу в аспекті змісту, візуальної мови та відповідності цілям суспільного мовника.

Отримані висновки та їх новизна: дослідження полягає в розкритті наративних прийомів в межах функціонування документального репортажу під час повномасштабного вторгнення на прикладі публікацій у Суспільне Чернігів.

Матеріали магістерської роботи апробовано на: II Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців «Світ у медіа, медіа у світі: тенденції і перспективи» (Київ, 28 жовтня 2024). Тема виступу «Підготовка документального репортажу в умовах повномасштабної російсько-української війни (на прикладі відеоматеріалів «Суспільне Чернігів»)), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Українська мова як чинник національної державності» (Чернігів 7 – 8 листопада 2025 р.). Тема виступу «Підготовка документального репортажу в умовах повномасштабної російсько-української війни: мовний аспект», Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців і студентів «Філософія, філологія, культура, освіта: слово молоді» (Чернігів, 25 березня 2025 р.), Тема виступу «Документальний репортаж під обстрілами: журналістика в умовах небезпеки», Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Переяслав, 2025). Тема виступу «Репортаж під обстрілами: журналістика в умовах небезпеки», Всеукраїнських Грищенківських читань–2025» (Ніжин, 10 жовтня 2025). Тема виступу «Підготовка документального репортажу в умовах повномасштабної російсько-української війни: мовний аспект». Основні положення магістерської роботи висвітлено в такій публікації: Аня Крилова, Тетяна Хомич. «Репортаж під обстрілами: журналістика в умовах небезпеки». *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (17 жовтня 2025 року)*. Переяслав, 2025. С. 17 – 20.

Структура роботи. Магістерський проєкт складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, що становить 41 позицію, додатків, у яких представлено авторські документальні репортажі. Загальний обсяг тексту роботи – 60 сторінок.

РОЗДІЛ І. РЕПОРТАЖ ЯК МЕДІЙНИЙ ЖАНР

1.1. Історичні витоки жанру репортажу

Історія репортажу починається в XIX столітті, коли журналісти почали експериментувати з новими формами представлення реальності [30, с. 10]. У той час метою репортажу було показати читачам соціальне, політичне та культурне життя, часто з точки зору автора. Перші спроби репортажу були пов'язані з подорожами та описами далеких країн, а також з репортажами про історичні події, такі як війни та революції.

Коли в XIX столітті масова преса поширилася у Великій Британії та США, особлива роль була відведена діяльності очевидця, який став професійним репортером і відвідував судові процеси, місця аварій і катастроф, злочинів, щоб потім інформувати громадськість про те, що він бачив і відновив за допомогою докладного опитування очевидців [12]. Так з'явився професійний підхід до створення репортажів, якість яких визначалась незалежною роллю спостерігача і достовірністю інформації. Цей вид діяльності отримав назву «репортаж». Зазвичай вважається, що жанр репортажу зародився в США в 1870-х роках, а потім поширився в інших країнах. Цей жанр сприяв укоріненню ідеї об'єктивності журналістики, яка досягається завдяки точному і достовірному опису фактів.

Згодом репортаж еволюціонував, і його характерні риси стали більш чіткими. Наприкінці XIX століття репортаж набирає популярності, і журналісти все частіше використовують цей жанр, щоб подати читачам складні теми і явища. Саме в цей час репортаж почав поєднувати в собі елементи оповідання, журналістики та аналізу, що дозволяло представляти інформацію в привабливій і доступній формі. Критичні та викривальні соціальні репортажі, що активно публікувалися наприкінці XIX століття спочатку в Нью-Йорку та Чикаго, а потім у Лондоні, Празі, Відні, Берліні, відіграли важливу роль у розвитку жанру репортажу. Після широкого поширення жанр репортажу почав змінюватися. Якщо в чисто американському стилі репортаж характеризувався як фактичний,

безособовий, об'єктивний, позбавлений літературних прикрас, то з часом різні країни розробили свої власні стилі репортажу.

XX століття стало епохою «золотого віку» репортажу. Саме в цей період цей жанр набув особливого значення, збільшилася кількість видатних репортажів і авторів репортажів. Зокрема, з 30–40-х років XX століття розвивався інтерпретативний репортаж, що практикує пояснення і порівняння фактів, представлення думок експертів на противагу неупередженому викладу фактів. У той час було зрозуміло, що об'єктивність формується на основі сукупності суб'єктивних думок. Приблизно в той же час з'являється так званий «великий репортаж», що поєднує в собі елементи художнього і журналістського стилів.

У 60-ті роки XX століття в США виник жанр, який отримав назву «новий журналізм». Він характеризувався такими рисами: особистий мовний стиль, відсутність чіткої межі між фактами і вигадкою, хоча розповідь ґрунтувалася на документальних даних і реальних персонажах. Представники цього напрямку активно використовували «метод інклюзивного репортажу», який передбачав занурення автора в ситуацію або події, які він описував, що робило його не тільки спостерігачем, а й активним учасником подій. Завдяки цьому створювана розповідь була більш глибокою та емоційною, оскільки автор розкривав свої особисті переживання з приводу тієї чи іншої ситуації або події, своє ставлення до героїв або учасників подій. Найяскравішими представниками цього напрямку були американські письменники та журналісти Г. Таліса, Н. Мейлер, Т. Капоте, Х. Томпсон, Дж. Бреслін, М. Герра, Дж. Дідіон та ін. [39, с. 8].

Згодом з'явилася «нова репортажна журналістика». Особливістю цього типу репортажів було те, що їх автор обов'язково займав центральне місце, а матеріал подавався через призму його сприйняття і в художній формі. Таким чином, стає зрозуміло, що «нова репортажна журналістика» була протилежністю тієї, яка розвивалася в США в 1870-х роках. Однак, незважаючи на появу «нового репортажу», у світі журналістики поступово утвердилася ідея, що справжній професійний репортаж повинен бути твором, заснованим на реальних фактах, що

суб'єктивно відображає враження журналіста або зібрану ним інформацію. Саме в цьому ключі в основному розвивався жанр репортажу в 60-70-ті роки XX століття.

У 70-ті роки XX століття також розвивалася графічна репортажна журналістика. Вона сформувалася в американській графічній журналістиці 60-70-х років XX століття (С. Сільверстайн, У. Айснер) і в альтернативній французькій пресі, яка розвивалася в той же період і до 80-х років XX століття (з такими авторами, як Гебе, Кабу, Тей та ін.).

Розвиток графічної журналістики є результатом зближення промислових стратегій видавців і прагнення авторів займатися журналістикою «по-іншому». У новітній історії графічна журналістика постійно сприяла зростанню популярності коміксів, що характеризується набуттям «нової культурної легітимності» і оновленням читацької аудиторії в так званих «нехудожніх» видавничих нішах [27]. У зв'язку зі складними економічними умовами для друкованих ЗМІ та з огляду на зростаючу популярність коміксів, багато ЗМІ звернулися до графічних репортажів як до засобу переоцінки редакційної політики і використовували їх привабливість для залучення нової аудиторії.

З 80-х років жанр репортажу став популярним в аудіовізуальних засобах масової інформації. Згодом цей жанр також широко поширився на радіо і телебаченні. Для останніх він представляв собою цікавий формат роботи в прямому ефірі, який, незважаючи на необхідність професійної підготовки, дозволяв журналісту імпровізувати, проявляти винахідливість і дотепність. Отже, у XX столітті репортаж став важливим інструментом у руках журналістів, які використовували його для представлення читачам і телеглядачам складних з точки зору автора тем, явищ або подій. Репортажі того часу торкалися соціальних, політичних і культурних тем, показували життя простих людей у складних умовах. Згодом репортаж набув престижу і став одним з найважливіших літературних і медійних жанрів.

Із огляду на постійне пригнічення української мови та відсутність української періодичної преси, зокрема щоденної, активний розвиток репортажу

на території України розпочався лише на початку XX століття. Як зазначає О. Бикова, перші зачатки репортажного жанру в українських ЗМІ можна знайти на сторінках «Зоря Галицька», потім з часом класичні репортажі стали публікуватися в газеті «Діло» та інших періодичних виданнях Галичини і Буковини [3, с. 300].

Після лютневої революції 1917 року Україна, яка, за винятком західних територій, входила до складу Російської імперії, скористалася можливістю повернути втрачену незалежність. Зі створенням у березні 1917 року Центральної Ради в Києві на території України була проголошена свобода слова, в тому числі свобода друку. У цей час почали з'являтися численні нові періодичні видання, що позитивно позначилося на можливостях розвитку журналістського жанру. Газетні репортажі того часу відображали все різноманіття революційного життя: політичну боротьбу, зусилля з будівництва держави, військові події, суспільно-політичні відносини та культурні досягнення. У період боротьби за національне визволення репортаж набуває суб'єктивного характеру: друковані видання, що відрізнялися за своєю орієнтацією, висвітлювали певні події в «сприятливому світлі», що виражалось в підборі відповідних фактів і висловлюванні оціночних суджень про героїв репортажів, а не в описі особистих вражень або почуттів автора.

У період радянської України, в 1920-ті роки, до встановлення сталінської диктатури, в українських друкованих виданнях спостерігалось посилення репортажних тенденцій. Певну роль у цьому відіграв В. Блакитний. З 1928 року починає розвиватися жанр літературного репортажу. Літературні репортажі почали з'являтися в газетах і журналах в період національного і культурного відродження, що називається «коренізація». З бурхливим розвитком культури, пов'язаним з особливим інтересом до невідомих або маловідомих регіонів України, жанр репортажу розвивався оптимальним чином, дозволяючи читачам жваво, з найяскравішими деталями і в той же час з максимальною точністю відтворювати конкретну реальність, динамічно зображати життя того часу. Тому серед відомих фактичних документів того часу є такі збірки репортажів, як

«Zemleiu ukraïnskoju» (По Україні) Б. Антоненка-Давидовича, «Z olivtsem po Ukraïni » П. Лисового, «Mista minuloho i majbutnogo. Po Tchernihivshchyni» («Місця минулого і майбутнього. По Чернігівщині») Я. Брика та інші [6, с. 181].

Пізнаючи свою батьківщину, українські письменники і журналісти потребували подорожей іншими країнами, оскільки «справжнє значення України ставало зрозумілим через порівняння з іншими державами, народами і культурами, завдяки встановленню вікових культурних і художніх зв'язків із зарубіжжям» [3, с. 302]. Тому в той час, коли їм було надано можливість подорожувати не тільки Україною, а й за кордоном, активізувалося видання різних збірок репортажів на тему подорожей. Заохочення журналістів до поїздок за кордон комуністичною владою в 1920-ті роки було мотивоване тим, що влада добре розуміла, що ці матеріали можна успішно використовувати в пропагандистських цілях. Відвідавши європейські країни, українські журналісти-мандрівники видали серію книг-репортажів: «Розкол Європи» і «Рейд у Скандинавію» В. Поліщука, «Голуби миру. Подорож за кордон» І. Микитенка, «Нотатки мандрівника» О. Досвітнього та ін. У книзі репортажів В. Поліщука «Розкол Європи», в якій він описує Берлін після Першої світової війни, йдеться: «Попри яскраву освітленість вулиць і рекламу, будинки своєю сірістю справляли враження мертвечини, бракує індустріального розмаху, за яким можна спостерігати на Батьківщині, але око втішали блискучий асфальт і безліч авто» [15].

Після встановлення сталінської диктатури літературні репортажі на тему подорожей все рідше публікувалися в пресі. Зате активно почали з'являтися репортажі на тему праці, що розповідали про життя і роботу видатних «трудівників».

На території Західної України в міжвоєнний період репортаж також знайшов своє місце, оскільки успішно виконував поставлені перед ним завдання: він динамічно, жваво і швидко висвітлював найважливіші події, що відбувалися в країні, створюючи у читача відчуття, що він знаходиться поруч з репортером і переживає подію разом з ним. Репортажі того часу часто відображали емоції і

почуття авторів, що надавало статтям більшої достовірності. Передаючи власні переживання, думки і настрої, журналіст не просто висвітлював подію, а й одночасно оцінював її. Таким чином, репортаж починає виходити за рамки інформаційного жанру, набуваючи рис аналітичного і журналістського жанру. Репортажі Р. Голяна, одного з небагатьох львівських журналістів того часу, який мав можливість щорічно виїжджати за межі України і надсилати свої оригінальні репортажі з-за кордону, були досить відомі в той час. Репортажі на тему подорожей С. Яблонської викликали фурор у галицьких журналах міжвоєнного періоду. Журналістка, яка самотужки вирушила досліджувати світ і подорожувала Північною Африкою, Південно-Східною Азією, Північною і Південною Америкою, а також Австралією, після кожної подорожі публікувала збірку своїх репортажів: «Чар Марока» (1932), «З країни рижу та опію» (1936), «Далекі обрії» (1939) [6, с. 182]. Крім того, кілька видань того часу також публікували її репортажі, зокрема, в таких виданнях, як «Жіноча Доля», «Нова Хата», «Нові Шляхи», «Ми і Світ», «Назустріч», «Діло».

Під час Другої світової війни дискусії про значимість репортажу як медійного жанру в Україні затихають. На практиці широко поширилися репортажі на військову тематику, головним завданням яких було розкрити віроломні наміри ворога, розкрити його плани вторгнення, а також пояснити населенню і військовим, що війна дозволяє радянському народу захистити свою батьківщину від віроломних окупантів.

З 1955 року питання про доцільність жанру репортажу знову піднімається в пресі того часу. Існує гостра потреба в жанрі, який дозволив би висвітлити подію і справити емоційний вплив на читача. У цей час газети і журнали того часу починають публікувати рубрики «Репортаж дня», «Репортаж з місця подій» [3, с. 309]. В результаті репортаж отримав потужний імпульс до свого розвитку, газети і журнали все частіше публікували статті цього жанру. Однак слід зазначити, що репортаж того часу, як і вся друкована преса радянського періоду, був важливим елементом ідеологічного, політичного, професійного і морального виховання суспільства, а також потужною зброєю партії для мобілізації народу

в боротьбі за успіх грандіозної програми комуністичного будівництва, і тому повинен був дотримуватися встановлених ідеологічних рамок.

Активний розвиток репортажу в Україні почався наприкінці 80-х років ХХ століття, в період так званої «перебудови». Саме в цей час М. Горбачов проголосив два гасла: «гласність» і «демократія», що мало помітний вплив на подальший розвиток соціальних процесів. Після проголошення гласності засоби масової інформації того часу отримали доступ до тем, які раніше були заборонені, з'явився плюралізм думок, змінилися стереотипи, відомі факти і процеси стали інтерпретуватися «по-новому». Репортажі того часу відіграли важливу роль у звільненні громадської думки, підготовці суспільства до відмови від застарілих догм і прийняття нових цінностей.

З набуттям Україною незалежності репортаж набув нового виміру. Його стрімкий розвиток у цей період є яскравим проявом закону, згідно з яким характер жанру залежить від об'єктивних обставин: в умовах демократизації суспільства починають активно розвиватися культурні зв'язки із західними країнами. Українські журналісти отримали можливість черпати натхнення з досвіду та методів творчої організації американських і європейських редакцій. Після проголошення демократії та свободи слова політична цензура була заборонена, а державний друкований простір значно розширився. Тому в період незалежності України репортаж ставив перед собою таку мету: швидко і достовірно інформувати суспільство, а також описувати події реального життя. Сучасна репортажна журналістика – це жанр, який продовжує розвиватися і перетворюватися. Завдяки новим технологіям і можливостям репортажна журналістика набула нових форм і стала ще більш привабливою для читачів і телеглядачів. Сьогодні репортажна журналістика може приймати форму статей у пресі, радіопередач, документальних фільмів або онлайн-контенту, що поєднує в собі різні елементи, такі як текст, звук і зображення.

Сучасна репортажна журналістика дає авторам велику свободу в поданні тем і явищ, а також дозволяє їм експериментувати з формою і технікою. Це

зробило репортаж ще більш привабливим і достовірним, що сприяє його популярності і значущості в сучасних засобах масової інформації. Сьогодні, завдяки технологічному прогресу та Інтернету, змінився характер створення, поширення та вдосконалення форми комунікації в репортажі. Репортаж був і залишається необхідним жанром, оскільки дозволяє адресату зрозуміти проблеми інших, а значить, і свої власні. Репортаж збагачує знання про світ, показує людей і їх реакції на різні, часто складні ситуації, вчить контролювати свої емоції, долати труднощі, жити.

Репортаж – це дзеркало, що відбиває проблеми читачів, але вони бачать себе очима інших, що дозволяє їм легше розмірковувати про те, з чим вони поки не можуть впоратися. Репортаж був, є і залишиться свідченням своєї епохи, документом для майбутніх поколінь.

Отже, розвиток жанру репортажу в журналістиці почався в ХІХ столітті, коли він став важливим інструментом для передачі новин і актуальних подій. Спочатку він використовувався для опису подорожей, війн і революцій, а з часом репортаж став поєднувати в собі елементи оповіді, журналістики та аналітики. ХХ століття стало періодом розквіту репортажу, коли з'явилися нові стилі і форми, зокрема інтерпретативний репортаж, графічний репортаж тощо. В Україні репортаж активно розвивався на початку ХХ століття і набув особливої популярності в період національного і культурного відродження. Після Другої світової війни репортаж використовувався в Україні як ефективний засіб поширення ідеологічної пропаганди. У період перебудови (80-ті роки ХХ століття) вона відіграла важливу роль у звільненні громадської думки. У сучасному медіапросторі жанр репортажу активно розвивається і трансформується, зокрема, завдяки сучасним цифровим технологіям, які дають йому велику свободу в поданні тем і явищ, а також дозволяють експериментувати з формою і технікою.

1.2. Репортаж як медійний жанр: концепція, сутність і структура. Походження слова «репортаж» від коренів слова «репорт» – «інформувати», «передавати» [36, с. 13].

Згідно зі словником української мови, репортаж — це «інформація, повідомлення, розповідь про події, опублікована в періодичній пресі або передана по радіо і телебаченню» [31]. Вкрай складно дати однозначне визначення поняттю «репортаж», оскільки його формулювання залежить від безлічі критеріїв, залежно від концепції того чи іншого автора. Як підкреслює І. Урманець, репортаж — це журналістський жанр, який «оперативно повідомляє про яку-небудь подію, очевидцем або учасником якої є журналіст» [37, с. 33].

На думку В. Побережного, репортаж – це таблоїдний звіт про важливі події, який чітко і лаконічно передає їх зміст [28].

На думку Л. Шутяка, репортаж — це свого роду звіт про події, в яких бере участь журналіст; цей жанр вимагає від журналіста не тільки точного викладу фактів, а й живої, емоційної інтерпретації подій, щоб у читачів створювалося враження, ніби вони присутні на місці [40].

З огляду на вищезазначене, можна сказати, що репортаж — це не тільки медійний жанр, а й літературно-журналістський жанр, який дозволяє читачам і глядачам отримати глибоке розуміння різних тем, явищ або подій. По суті, репортаж поєднує в собі елементи оповіді, журналістики та аналізу, дозволяючи представити реальність у привабливій і достовірній формі.

Типологічні характеристики репортажу такі:

1. Послідовність подій — динамічність оповіді, зв'язок із тривалістю дії;
2. Ясність подання – формування образного уявлення за допомогою об'єктивного опису деталей, надання уточнень, відтворення дій і прямої мови персонажів;
3. Максимальна документальність – репортаж не може служити реконструкцією подій або творчою вигадкою;
4. Емоційний стиль оповіді – для більшої переконливості;

5. Активна роль репортера – дозволяє не тільки побачити подію очима журналіста, але й стимулює уяву читацької аудиторії [7, с. 36].

Репортаж відіграє важливу роль у ЗМІ, оскільки дозволяє висвітлювати теми, які можуть бути занадто складними для інших форм журналістики. Залежно від засобу вираження репортаж може набувати різних форм:

1. Телерепортажі, які часто приймають форму документальних фільмів, що представляють конкретні явища, події або історії з точки зору автора;

2. Радіорепортажі, засновані на звуці і тексті диктора, що дозволяє представити тему таким чином, щоб зацікавити слухача;

3. Репортажі в друкованих ЗМІ мають форму статей, що поєднують в собі елементи розповіді, журналістики та аналізу, що дозволяє читачеві добре зрозуміти представлену тему.

Слід зазначити, що репортажі в ЗМІ можуть також приймати гібридні форми, поєднуючи різні медіа, наприклад, онлайн-репортажі, що містять як текст, так і аудіовізуальні матеріали.

Основне завдання репортажу – представити реальність через репортера, який діє в репортажі як свідок викладених подій, спостерігач, реконструктор або слухач (залежно від ролі, яку він грає як суб'єкт мовлення). Як підкреслює польський дослідник М. Горська, репортер повинен бути одночасно оком, вухом, мозком і серцем, вивчати факти і тільки потім проявляти безмежне мистецтво, не для того, щоб фальсифікувати факти, а для того, щоб розкрити їх внутрішню структуру, надати їм необхідний розмах, градацію і образність, що підносить простий репортаж до рівня мистецтва. Структура репортажу видається складним явищем не тільки через кількість його компонентів, але й через їх характер. Хоча процес підготовки різних типів репортажів має певні технологічні особливості, у структурі кожного з них можна виділити загальні компоненти.

Професійний репортер здатний зробити так, щоб усі елементи репортажу гармонійно доповнювали один одного і ефективно розкривали тему. Репортер розглядається як елемент структури, що інтерпретується як відтворювач

реальності, який може вписуватися в представлений світ як свідок, учасник подій або їх реконструктор, а також як слухач.

Важливо, щоб репортаж мав добре продуману композицію, він обов'язково повинен мати початок і кінець. Початок повинен бути сформульований так, щоб зацікавити читача, слухача або глядача, щоб у нього виникло бажання продовжити історію. У кінці репортажу важливо зробити резюме, підбити підсумки сказаного, щоб читач, слухач або глядач зрозумів, серед іншого, що журналіст «ставить крапку», тобто закінчує свою розповідь. На відміну від письмового репортажу, радіорепортаж і телерепортаж вимагають використання спеціальних технік при їх підготовці, що визначає їх специфіку.

У друкованому репортажі особистість репортера сприймається читачем через стиль викладу, його схильність до використання певних прийомів, виразних деталей.

У радіо- і телерепортажах використовуються різні стилістичні фігури, але замість читання тексту в радіорепортажі слухач чує голос журналіста, а в телерепортажі глядач безпосередньо бачить його автора.

Суть репортажу полягає не тільки в тому, щоб інформувати публіку про подію, але й залучити її як учасника подій, свідка атмосфери, що панує на місці події.

Перш за все, репортаж відображає сприйняття події очима репортера. І залежно від засобів, які він обере для висвітлення події у своєму репортажі, таким буде і вплив репортажу на публіку. Чим багатші засоби використовуються журналістом як палітра засобів вираження, тим більша ймовірність того, що читач, глядач або слухач не залишиться байдужим до змісту репортажу, проявить до нього інтерес і отримає яскраве враження. Для радіорепортера різноманітність засобів виразності зводиться до звукового діапазону, тому його професіоналізм проявляється в тому, як він створює образ події за допомогою звукових характеристик.

Радіорепортаж зазвичай містить у собі такі елементи:

- 1) голос журналіста;

- 2) інтерв'ю з учасниками та свідками подій;
- 3) думки експертів;
- 4) фоновий шум, що дозволяє передати атмосферу події;
- 5) музика, якщо її звук не місце в ході створення радіорепортажу або якщо він присвячений музичній події [35].

Що стосується структури телерепортажу, слід зазначити, що вона найбільш багата на структурні елементи:

- 1) стендап;
- 2) інтерв'ю;
- 3) коментар журналіста за кадром, а також різні візуальні вставки – дія, життя, гра;
- 4) відеотека, кінотека, а також як різні типи іконографії (фотографії, картини, графіки, рукописи тощо) [35].

Вибір одного з вищезазначених структурних елементів репортажу або їх комбінація в рамках певного дискурсу має значний вплив на інші компоненти репортажу, тобто на спосіб представлення персонажа, характеристику місця подій, час подій і стилістичну форму висловлювання.

Отже, репортаж – це літературний і медійний жанр, який дозволяє читачам і телеглядачам отримати глибоке розуміння різних тем, явищ або подій. По суті, репортаж поєднує в собі елементи оповіді, журналістики та аналізу, дозволяючи представити реальність у привабливій і достовірній формі. Характеристики репортажу такі: послідовність подій, ясність викладу, максимальна достовірність, емоційний стиль оповіді та активна роль репортера. Суть репортажу полягає не тільки в інформуванні публіки про подію, але й у її залученні як учасника подій, свідка атмосфери, що панує на місці подій. Структура репортажу залежить від його типу і може значно варіюватися. Однак загальними елементами будь-якого репортажу є коментар, інтерв'ю, замальовка (спостереження в прямому ефірі) і фонові шуми (перешкоди).

1.3. Типи та функції репортажу в сучасних ЗМІ

Вивчивши кілька наукових джерел, стає зрозуміло, що питання класифікації та поділу типів репортажів є досить складним, оскільки кожен вчений дає своє власне бачення типів репортажів. Зокрема, В. Дяченко поділяє репортажі на:

- подієвий репортаж – зосереджений на описі конкретної події або ситуації, в якій бере участь журналіст-репортер;
- проблемні (аналітичні) репортажі – зосереджені на глибокому аналізі події або явища, що висвітлюється в репортажі;
- інформаційний (тематичний) репортаж – зосереджений на конкретній темі або явищі, що представляє інтерес для аудиторії [11, с. 5].

В. Дяченко пропонує класифікацію, запропоновану М. Василенко, підкреслюючи, що слід розрізняти такі типи репортажів:

1. Інформаційний репортаж у власному розумінні цього слова;
2. Проблемний репортаж;
3. Літературний репортаж;
4. Історичний репортаж;
5. Начерк репортажу;
6. Критичний репортаж;
7. Фантастичний репортаж (репортаж-застереження);
8. Репортаж-розслідування;
9. Репортаж-спогад;
10. Репортаж-інтерв'ю [11, с. 6].

Якщо в якості критерію класифікації взяти тему, то можна виділити шість найбільш популярних типів репортажів:

1. Соціально-моральний репортаж – зазвичай представляє проблеми повсякденного життя;
2. Військовий репортаж – зосереджений на військових переворотах або революції, збройних конфліктах;

3. Репортаж-подорож – автор розповідає про свої враження від поїздки в певне місце;

4. Спортивний репортаж – може описувати спортивні змагання, підготовку або тренування, добре працює в будь-якій дисципліні;

5. Судовий репортаж – фокусується на висвітленні судових процесів;

6. Популярна наукова репортаж – передає наукові знання в доступній і зрозумілій формі.

Залежно від способу подання фактів репортажі поділяються на:

1. Художні (розповідають про події та персонажів, мають характер репортажу);

2. Проблемні репортажі (спрямовані на висвітлення проблеми або зловживання, іноді з метою спонукати до втручання).

Залежно від використовуваних каналів комунікації репортаж може бути:

- письмовим (книга або газетна стаття у формі гіпертексту);
- радіорепортажем (звуковий);
- кінематографічним;
- телерепортажем;
- фоторепортажем [16, с. 152–153].

Французькі вчені класифікують репортажі залежно від моменту, коли відбувається подія:

1. Гарячий репортаж – репортаж, присвячений несподіваній події, яка вимагає негайного висвітлення, оскільки кінець такої події часто буває несподіваним і непередбачуваним;

2. Теплий репортаж – репортаж, присвячений поточній події. Це може бути, наприклад, другий день катастрофи, коли журналіст підкреслює необхідність організації рятувальних робіт або пошуку жертв тощо.

3. Холодний репортаж – репортаж, присвячений заздалегідь відомим подіям, зокрема судовому засіданню, виходу книги, візиту президента тощо.

У наукових дослідженнях існують і інші підходи до визначення типів репортажів, але в рамках даного дослідження неможливо розглянути їх усі.

Зосереджуємося на функціях репортажу. Серед них виокремлюємо такі:

1. Інформаційна функція: основна мета репортажу – інформувати публіку про конкретну подію або явище, надати їй точну і оперативну інформацію з цього питання;

2. Освітня функція: репортаж не тільки інформує, але й дозволяє аудиторії краще зрозуміти ту чи іншу проблему або явище, тобто має певний когнітивний вимір, розширюючи знання аудиторії про навколишній світ;

3. Емоційна функція: репортаж неминуче справляє емоційний вплив на аудиторію, використовуючи живі описи, образи, особисті спостереження і безпосередню участь репортера; він дає читачеві, слухачеві або глядачеві відчуття присутності на місці події;

4. Функція переконання – завдяки докладному висвітленню подій або ситуацій репортаж може бути спрямований на те, щоб переконати аудиторію в певних думках або ідеях;

5. Документальна функція – репортаж має документальну цінність, оскільки характеризується представленням подій в їх реальності, відображенням важливих історичних моментів, які згодом можуть бути використані як факти;

6. Культурна та освітня функція – репортаж також відіграє важливу культурну роль, оскільки висвітлює різні аспекти культурних подій, традицій, історії та повсякденного життя суспільства, що дозволяє аудиторії краще зрозуміти та оцінити культурну спадщину різних народів і країн;

7. Розважальна функція – репортажі часто носять розважальний характер, особливо коли мова йде про радіо- або телерепортажі, оскільки їх автори часто використовують захоплюючі сюжети, елементи шоу, гумор або драму, щоб привернути увагу публіки;

8. Функція свідка події – спостерігаючи за подією або беручи в ній безпосередню участь, репортер виступає в якості свідка, який безпосередньо повідомляє про те, що він бачить, надаючи таким чином репортажу додаткову достовірність.

Усі ці функції роблять репортаж універсальним інструментом для висвітлення подій і явищ з різних точок зору, що дозволяє журналісту не тільки інформувати свою аудиторію, а й підтримувати з нею тісний емоційний зв'язок. Отож, можна виокремити певні типи репортажів. За спрямованістю: подійні, проблематичні (аналітичні) та інформаційні (тематичні). За функціональним критерієм: власне інформаційні репортажі; проблемні репортажі; літературні репортажі; історичні репортажі; ескізні репортажі; критичні репортажі; фантастичні (репортаж-попередження); розслідувальні репортажі; репортажі-спогади; репортажі-інтерв'ю. За тематикою: соціально-моральні репортажі, військові репортажі, репортажі про подорожі, спортивні репортажі, судові репортажі і науково-популярні репортажі. За презентацією фактів репортажі поділяються на дві категорії: художні та проблемні. Залежно від використовуваних каналів комунікації репортаж може бути письмовим, радіорепортажем (звуковим), кінорепортажем, телерепортажем, фоторепортажем. Залежно від презентації репортажі можуть бути: гарячими, теплими і холодними. Якщо розглядати функції репортажу, то до їх числа належать: інформаційна, освітня, емоційна, переконлива, документальна, культурна та освітня, розважальна та функція свідка подій.

1.4 Документальний жанр

Документальний жанр у засобах масової інформації – це форма журналістської та аудіовізуальної творчості, заснована на фактичності, достовірності та аналітичній глибині подання матеріалу. Його основне завдання – зафіксувати реальні події та явища з елементами особистого роздуму, без вигадки, але з чіткою розповідною структурою.

Документальний фільм відрізняється тим, що поєднує в собі інформаційні та художні функції: журналіст не просто повідомляє факти, а й створює розповідь, яка допомагає глядачам зрозуміти подію на емоційному та інтелектуальному рівні.

Основні характеристики документального жанру:

1. Об'єктивність – подання перевіреної інформації без маніпуляції фактами.
2. Аналітичність – прагнення не тільки показати подію, але й пояснити її контекст.
3. Присутність автора – журналіст як свідок і дослідник події.
4. Емоційна автентичність – створення ефекту присутності, що викликає довіру.

У сучасних ЗМІ документальний жанр охоплює широкий спектр форматів, від телевізійних і кінодокументальних фільмів до коротких репортажів і спеціальних мультимедійних проектів. Його актуальність особливо важлива в умовах військових дій, коли суспільство потребує достовірних свідчень і глибокого розуміння подій.

У ХХІ столітті сучасна людина щодня перебуває в інформаційному просторі. Вона отримує інформацію не тільки через спілкування з оточуючими, а й завдяки новинам. Дослідниця Т. Рогова зазначає: «Новини – це фрагментовані повідомлення, представлені у вигляді окремих публікацій або частин загального блоку новинних стрічок». Як відомо, будь-яка новина має інформаційний мотив. Т. Рогова зазначає: «Вони можуть відрізнятися за масштабом (регіональні, національні, світові), типом (природні або створені людиною), характером (ті, що відбуваються вперше, ті, що є продовженням вже відомої події), викликаного емоційною реакцією (позитивною, негативною або нейтральною)».

Щоб інформація була цікавою споживачеві, вона повинна представляти суспільний інтерес. Так, дослідник С. Квіт вказує: «Журналіст повинен обов'язково враховувати такі аспекти новини:

- 1) тему, наскільки вона буде цікавою;
- 2) подію (джерело, загальновідомість, актуальність);
- 3) аудиторію, якій адресована та чи інша інформація;
- 4) контекст (ситуація в регіоні, де поширюється певна публікація, що призводить до різного ставлення до різних подій)» [34, с. 95].

Робота ЗМІ спрямована саме на те, щоб занурити споживача в цей потік інформації. Людина може знайти «матеріал для роздумів» на різних платформах: в газетах, по телебаченню, по радіо і в Інтернеті. Кожна з них має свої переваги. Телебачення залишається актуальним і донині. Воно ні в чому не поступається радіо, друкованій пресі і навіть Інтернету, при цьому маючи безліч переваг. Таким чином, інформація доходить до споживача через журналістські твори, в усній і невербальній формі. Іншими словами, глядач чує і бачить певний образ. Це створює у споживача інформації так званий «ефект присутності». Створюється враження, що журналіст звертається особисто до глядача. Дослідник Г. Назаренко підкреслює: «Журналістські твори, як і літературні та художні твори, існують у більш-менш усталених формах, які сформувалися історично і були розроблені багаторічною практикою ЗМІ» [53]. Саме ці форми і називаються «жанрами». Але що таке жанр? Ми з'ясуємо це за допомогою думок різних дослідників. Г. Назаренко пояснює це так: «Жанр [від французького «genre», від латинського «genus (generis)» – вид, тип] – тип, вид твору, який характеризується власними особливостями в плані композиції, структури, засобів вираження і творчих технік, мови і стилю викладу» [53]. Дослідник Р. Борецький пропонує свою класифікацію: «У журналістиці жанр позначає усталений тип твору, який сформувався історично і характеризується особливим способом сприйняття життєвого матеріалу, з чіткими відмінними ознаками в плані структури» [2, с. 6].

С. Корконосенко підкреслює, що «в сучасній журналістиці жанр визначається як відносно стійка організація тексту за структурою і змістом, що визначається особливим відображенням реальності і характером ставлення автора до неї» [8, с. 138].

Як можна помітити, більшість визначень ідентичні і відображають загальні характеристики жанру. В. Здоровега зазначає, що існують критерії класифікації журналістських творів за жанрами. Першим з них вважається об'єкт зображення, а саме «конкретний матеріал життя, що становить основу журналістського твору» [20, с. 144], оскільки об'єкт, як зазначається, «вписується у відповідний

жанр і відчуває себе в ньому найбільш комфортно» [20, с. 144]. В. Здоровага вважає другим критерієм мету дискурсу, а третім — масштаб висвітлення реальності та узагальнення, оскільки цей критерій дозволяє не тільки відрізнити інформаційні та описові матеріали від аналітичних, а й диференціювати різновиди всередині жанрових груп [20, с. 145]. До четвертого критерію розмежування жанрів він відносить особливості літературних і стилістичних засобів, що використовуються для вираження думки: «Занадто суб'єктивний погляд, метафоричний виклад, природні в художніх і журналістських жанрах, можуть бути не тільки зайвими, але й протипоказаними в офіційному повідомленні» [20, с.146]. Отже, В. Здоровага виокремлює три групи журналістських жанрів: інформаційні, аналітичні та художньо-журналістські.

Розглянемо більш детально один із видів інформаційного жанру на телебаченні: репортаж. Дослідник Г. Назаренко вважає, що «репортаж [від французького *reportage* – «я пишу те, що бачу» від латинського *reporto* – «я повідомляю, передаю, інформую»] – це інформаційний журналістський жанр, розповідь кореспондента з місця події в пресі, на радіо, телебаченні, в Інтернеті» [17, с. 12]. О. Максимяк зазначає: «Репортаж – найемоційніший журналістський жанр. Висвітлюючи події, репортер створює для аудиторії «ефект присутності» і дозволяє читачеві побачити щось більше, ніж сухі факти. Хоча термін «репортаж» з'явився в середині XIX століття, знадобилися десятиліття, щоб він набув рис самостійного жанру. У репортажі на перший план виходить особисте сприйняття події. Цей жанр постійно розвивається, тому його все частіше поділяють на різні типи». Мета репортажу полягає в тому, що автор хоче передати свої враження від події, щоб читач/слухач/глядач міг відчути те саме, що й сам журналіст. Створення репортажу відбувається в кілька етапів. А саме: вибір теми, пошук інформації для статті, структурування відповідно до жанру. В. Михайленко зазначає: «Головне завдання журналіста – створити загальне враження про епізод з життя. Журналістський репортаж, крім первинної вимоги зафіксувати безпосередні спостереження свідка або учасника події, вимагає структурної ясності та цілісності висновків зі спостережень. Жанр репортажу

вимагає досить суворой концентрації уваги спостерігача, вмілого відбору і взаємної підпорядкованості деталей спостереження, передаючи при цьому відчуття і асоціації автора-спостерігача. Саме в цьому поєднанні досить суперечливих вимог полягає складність і специфіка репортажу» [29, с. 109]. Іншими словами, необхідно звернути увагу не тільки на «ефект присутності», але й на те, що цей твір вимагає чітких висновків і відповідності вимогам журналістського тексту.

Репортажі класифікують за типом.

Репортаж про подію. «Репортаж про подію пов'язаний з конкретною подією, запланованою або спонтанною. Журналіст на місці зйомки стежить за подією, записує її та аналізує її хід. Як правило, мова йде про оперативні новини, але це можуть бути і екстремальні новини. У репортажі про подію журналіст цікавиться не тільки тим, що сталося, але й об'єктами та суб'єктами цієї події. Висвітлення всього цього репортером і відтворення за допомогою технічних засобів телебачення дають глядачеві можливість самому спостерігати за дією, що називається «ефектом присутності», вважають А. Лісневська і Т. Коженівська. Але В. Здоровега вважає, що «широкий спектр типів репортажів зазвичай поділяється на репортажі про події. Репортажі про події пишуться про події, що мають суспільну значимість. Основними характеристиками репортажу про подію є оперативність і актуальність» [27, с. 174]. З цього можна зробити висновок, що подієвий репортаж заснований на конкретній події, що має велике значення для читача/слухача/глядача. Завдання журналіста полягає в тому, щоб представити ситуацію у всіх її аспектах і створити для аудиторії так званий «ефект присутності».

«Тематичний репортаж – це поглиблене дослідження актуальної теми або висвітлення відомої теми, яка набула нової актуальності у зв'язку з новими обставинами або подіями», зазначають А. Лісневська і Т. Коженівська. У тематичному репортажі журналіст повинен вибрати цікаву тему і знайти людину, яка братиме участь у цій події або вже бере в ній участь. Такий репортаж вимагає

написання сценарію. Роль журналіста в цьому випадку полягає в тому, щоб представити зібрану інформацію в цікавій формі.

«Художній репортаж – це авторська розповідь про події з життя мистецтва, культури або літератури; він має деякі риси ескізу у візуальному матеріалі та тексті за кадром» [9, с. 12]. Для нього важливо містити емоції автора, він може містити описи та характеристики місць і персонажів. Проблемний «Проблемний репортаж — висвітлення події через проблему, яка виникла завдяки або в результаті цієї події. Цей тип репортажу близький до аналітичних жанрів тележурналістики, оскільки він показує причини і наслідки події, встановлює зв'язок між ними і передбачає журналістський аналіз всіх цих елементів». Цей тип репортажу має значну перевагу перед іншими, оскільки викликає набагато більший інтерес з боку публіки. Цей тип репортажу привертає увагу не тільки звичайних читачів/слухачів/глядачів, а й офіційних осіб. Він висвітлює проблему з усіх боків, щоб дати повну картину ситуації і дозволити публіці проаналізувати її в цілому.

«Спеціальний репортаж – реакція на важливу подію в будь-якій сфері суспільного життя – вимагає від журналіста журналістського підходу, має тривалість, що трохи перевищує двохвилинний репортаж, часто виходить за рамки теленовин і транслюється в ефірі відразу після закінчення теленовин, а анонс цього спеціального репортажу транслюється в теленовинах» [16]. Для спеціального репортажу важливо розуміти, про що ви говорите. І, перш за все, важливо відповісти на питання «чому?» і «з якою метою?». Дослідники А. Лісневська і Т. Коженевська зазначають: «Сукупність структурних елементів телерепортажу складається з компонентів, які можуть повторюватися кілька разів в одному репортажі: авторські тексти за кадром, супровідні до цих текстів зображення, синхронізації (тексти людей на екрані), картки (синхронізації репортера), заголовки (текстові або цифрові дані), субтитри (текстове представлення мовника на екрані)» [16]. До речі, наявність картки в репортажі майже завжди є правильною і необхідною. Дійсно, присутність журналіста на місці події дає глядачеві так званий «ефект присутності». А. Тернова також

підкреслює: «Поява журналіста на екрані — це не тільки демонстрація себе, це необхідність донести найважливішу інформацію».

Стендап – це поява журналіста на екрані, зазвичай на тлі події. Слід пам'ятати, що його завдання – «дати глядачеві зрозуміти, що репортер знаходиться на місці події, де, як вважається, інформації більше, ніж в редакції» [41]. Використання стендапу в репортажі має бути добре продуманим і доречним. Про це говорить дослідник Т. Рогова. А саме: «Незвичайна подія: журналіст демонструє свою присутність. У деяких випадках журналіст-актор перевтілюється. Кожен рух повинен бути виправданим. Звідки ви, куди ви йдете і навіщо?» [41]. Дослідниця А. Тернова виділяє найбільш підходящі обставини для використання стендапу: 1) кореспондент або редакція в цілому має власну точку зору на події або володіє особливою інформацією, але немає зображень, щоб їх проілюструвати; 2) якщо необхідно пов'язати між собою епізоди, місця подій тощо; 3) для викладу контексту події, її історії. Навіть за наявності відповідного матеріалу, іноді ефективніше звертатися безпосередньо до глядача; 4) стендап необхідний для аналізу ситуації або висловлення свого прогнозу (редакційного, кореспондентського) про майбутній розвиток подій; 5) для опису почуттів або емоцій інших людей, а то й своїх власних; 6) для опису масштабу і важливості події, уточнення графіка; 7) для наочної ілюстрації дії; 8) якщо журналіст сам є частиною історії, яку він розповідає; 9) коли немає відео, щоб «покрити» текст закадровим голосом. Журналісти зазвичай використовують стендап в телерепортажах. Це збагачує зміст і створює так званий «ефект присутності» для глядача. Дослідники відзначають, що стендап не завжди доречний. Необхідно враховувати кілька факторів. Наприклад, дослідниця О. Кашпор переконана, що він не доречний: коли журналіст не був на місці події, про яку він розповідає; коли єдиний можливий фон для стендапу явно невідповідний: «розмитий фон» або парк поруч з телецентром; коли репортеру насправді немає що сказати, коли журналіст погано виглядає. Стендап – це так званий монолог журналіста. Зазвичай він містить коротку і важливу для глядача інформацію. Таким чином, інформація, яку отримує споживач, проходить через

так званий «міст» від джерела інформації. Журналісти відіграють роль «мосту». Вони збирають інформацію і обробляють її. Вже структурований матеріал, що пройшов всі етапи підготовки та редагування, надається споживачеві. При дотриманні концепції жанру журналістський матеріал буде якісним і цікавим для глядача.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ЖУРНАЛІСТІВ У ВОЄННИЙ ЧАС

2.1. Особливості роботи журналіста в період війни

Протягом своєї професійної кар'єри журналіст постійно оточений великою кількістю помічників. Ця діяльність вимагає знань у галузі психології людини, щоб зрозуміти всю складність спілкування з різними верствами населення. Час від часу журналіст сам виступає в ролі радника для героїв своєї статті, оскільки дає їм можливість обговорити свою проблему і пропонує рішення. Додатковою цікавою перевагою спілкування з журналістами є думка фахівців, з якими герой статті не може спілкуватися безпосередньо.

Сьогодні журналіст повинен бути готовий до будь-якої небезпеки, будь то фізичне насильство або можлива втрата роботи. Журналіст повинен бути готовий висвітлювати не тільки політичні ситуації, а й наслідки жахливих терористичних актів. У кожній конкретній ситуації ви повинні бути здатні зберігати об'єктивність, не піддаючись інстинкту самозбереження.

Серед багатьох професій журналістика є найбільш стресовою. На основі своїх досліджень, що проводилися протягом року, психологи з Університету Манчестера (Англія) склали шкалу стресу для 150 професій. Рівень стресу оцінювався за кількістю інфарктів, інших захворювань, розлучень, автомобільних аварій і поширеності алкоголізму у зв'язку з досліджуваними професіями. Отримані результати оцінювалися за 10-бальною шкалою. Журналісти отримали оцінку 7,5, поступившись лише шахтарям (8,3 бала) і поліцейським (7,7 бала). Вони посіли перше місце серед професій, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю. У всьому світі, і зокрема в Україні, журналісти піддаються значному моральному, психологічному та фізичному тиску з боку тих, хто хоче приховати інформацію від суспільства і перешкодити співробітникам ЗМІ виконувати свою роботу. Крім того, важливо включити життєздатність до числа важливих професійних якостей журналіста, оскільки від неї залежить здатність людини витримувати напругу ситуації, зберігати внутрішню узгодженість і успішно виконувати свою роботу [33].

Журналісти, як цивільні особи, можуть користуватися захистом, поки вони залишаються поза збройними конфліктами. Оскільки вони є сторонніми спостерігачами, а не учасниками військових дій, журналісти не мають права брати участь у бойових діях, носити зброю або без дозволу перебувати в небезпечних зонах поблизу важливих військових об'єктів. Існує дві категорії журналістів, які можуть працювати в зоні збройного конфлікту і користуються захистом відповідно до міжнародного гуманітарного права: журналісти, прикріплені до військової частини, і військові кореспонденти.

Статус журналіста у воєнний час був вперше визначений у Гаазькій конвенції 1907 року «Про закони і звичаї сухопутної війни». Українське законодавство також містить положення, які надають ЗМІ право направляти журналістів у зони збройних конфліктів і терористичних актів та визначають обов'язки журналістів щодо використання отриманої на місці інформації. У цьому випадку відповідальність за журналістів, направлених на місце подій, повністю несе ЗМІ, яке їх направило.

Журналісти та інші співробітники, які направляються в зони збройних конфліктів, підлягають обов'язковому страхуванню і повинні бути оснащені засобами захисту від травм і аптечками першої допомоги. Важливою частиною їх роботи є збереження своєї нейтральності і безпеки, а також безпеки інформації, яку вони отримують. Звичайно, військова журналістика традиційно вважається окремим жанром журналістики. Вважається, що різноманітність журналістських жанрів дозволяє більш ефективно виконувати важливі функції журналіста і визначає його місце в сучасному медіапросторі. Це призводить до відокремлення військової журналістики від більш універсальних форматів. Згідно з теоріями дослідників, військова масова комунікація вимагає спеціальних знань і навичок, які можуть бути недоступні для цивільних медіа-професіоналів.

Однак слід враховувати й іншу точку зору, згідно з якою військовий журналіст — це не тільки представник ЗМІ військової структури, а й фахівець, який у першу чергу повинен якісно інформувати суспільство про збройні сили.

Однак це складне завдання, оскільки досвід інших країн показує, що такий підхід може звести журналіста з проблемами. Наприклад, у США під час війни у В'єтнамі журналісти військових ЗМІ фактично були пропагандистами. Але пізніше, під час подій у В'єтнамі, Афганістані та Перській затоці, військова журналістика змінила курс і стала більш об'єктивною, що викликало хвилю обурення в суспільстві через розкриття істинної природи збройного конфлікту. У світлі цих подій військові кореспонденти почали проходити навчання разом із солдатами, і розвинулося явище «бортової журналістики». Однак ця форма діяльності мала свої недоліки, оскільки супроводжувалася безліччю обмежень, зокрема заборонаю на розголошення інформації про місцезнаходження збройних сил та інших конфіденційних даних. Це явище породило «віртуальну» війну, тобто інформаційні конфлікти, які відбуваються паралельно з реальними бойовими діями.

Що стосується української військової журналістики, то в період з 1991 по 2014 рік цей жанр не існував. Іншими словами, щоб продукт вважався військовим і українським, він повинен відповідати певним критеріям.

Цих критеріїв декілька.

- Критерій видавця: це може бути партизанська структура, регулярна армія, воєнізована організація, бойова організація, мілітаризована структура, асоціації військової історії або спеціалізовані видавництва.

- Критерій аудиторії: в першу чергу це військові, представники правоохоронних органів, воєнізованих структур, ветерани, аудиторія, яка цікавиться військовими темами або історією.

- Критерій змісту: публікація повинна стосуватися військово-політичних питань або військової історії.

- Політико-ідеологічний критерій: видання повинно мати ідеологічну та концептуальну складову, тобто обов'язково відображати цілі української держави та українську національну ідею.

- Лінгвістичний критерій: видання має бути надруковано офіційною мовою, тобто українською (з урахуванням політико-ідеологічного критерію). Друк іншими мовами допускається в рамках пропаганди та контрпропаганди.

Аналіз дозволяє зробити висновок, що до 2014 року українська військова журналістика існувала вже століття, незважаючи на велику кількість публікацій різного типу. У період незалежності країни після 1991 року, коли суспільство в основному дотримувалося нейтральних або пацифістських поглядів, Україна не відчувала особливої потреби у військовій журналістиці, висвітленні історичного героїзму збройних конфліктів та військовій риторичі. Ця ситуація зберігалася до 2014 року, коли здавалося, що українські ЗМІ та суспільство не потребують військової журналістики, оскільки Україна не брала участі в збройних конфліктах, не розробляла ядерну зброю, армія не викликала надмірного бажання служити, а НАТО не здавалася українцям необхідною. Однак все змінилося в 2014 році, коли після анексії Криму почалася внутрішня військова агресія, яка спочатку називалася «антитерористичною операцією», а потім «операцією об'єднаних сил» [14].

Сьогодні, в контексті російсько-української війни 2014–2025 років, історичний досвід військових журналістів в умовах бойових дій набув величезного значення.

Журналістика зазвичай вважається небезпечною і складною професією. Статистика показує, що журналістика вважається однією з найнебезпечніших професій нашого часу. Міжнародний комітет із захисту журналістів зафіксував, що з 1992 по 2017 рік 1285 журналістів були вбиті в усьому світі під час виконання своїх службових обов'язків, 40 % з них – під час висвітлення воєн та інших збройних конфліктів. У деяких країнах великі ЗМІ вважаються ворогами, а журналісти – загрозою. Війна зазвичай асоціюється з небезпекою і невизначеністю, але ризики для тих, хто бере участь у конфлікті, значно зросли.

Висвітлення військових операцій є одним із найскладніших завдань для будь-якого журналіста або організації, що видає журнал, і це особливо актуально з огляду на потенційну небезпеку для здоров'я та життя репортера. Вкрай

складно оцінити і збалансувати розрізнені і суперечливі повідомлення, важко визначити, що насправді відбувається, а також складно представити об'єктивну картину подій, особливо щодо країни, в якій живе сам репортер. Основним джерелом інформації для тих, хто планує небезпечну поїздку або очікує тривалого перебування в незвичайних умовах, був і залишається досвід їхніх попередників. Поведінка кожного кореспондента в зоні конфлікту є багатогранною і включає в себе забезпечення особистої безпеки як самого журналіста, так і його колег. Всі ці аспекти враховуються при визначенні поведінки, яку слід прийняти. Дуже важливо розуміти, як поводитися і як виконувати свою місію в таких ситуаціях.

2.2 Етичні та правові аспекти роботи журналістів під час воєнних дій. Основні ризики та методи мінімізації небезпеки для кореспондентів у «гарячих точках»

Робота журналіста в зоні воєнних дій пов'язана як із професійною відповідальністю, так і з надзвичайним ризиком. Репортажі з лінії фронту або з зон бойових дій мають величезне значення для інформування громадськості, але вони ставлять під загрозу життя кореспондентів, операторів і місцевих інформаторів. Мета пропонованої статті – систематизувати підходи до безпечної роботи в небезпечних зонах, представити етичні дилеми та надати практичні рекомендації щодо підготовки та дій у разі бомбардувань.

Сучасний журналіст, який працює в умовах визвольної російсько-української війни, зіштовхується з низкою загроз, що стосуються фізичної безпеки, психологічної стабільності та професійної етики представників ЗМІ. Робота журналіста в зоні бойових дій передбачає високий рівень соціальної відповідальності за достовірність наданої інформації, але також несе в собі надзвичайний ризик для життя й здоров'я. Незважаючи на існування міжнародних стандартів і рекомендацій з безпеки, практика показує, що журналістам часто бракує належної підготовки, необхідного обладнання та організаційної підтримки з боку редакцій.

Ризики, пов'язані з інформацією та етикою, а також психологічне навантаження, спричинене висвітленням подій у небезпечних зонах, залишаються недостатньо врегульованими в медійному просторі України. Тому необхідно систематизувати підходи до реалізації безпеки журналістів, розробити єдині стандарти поведінки в небезпечних умовах та запровадити механізми психологічної підтримки та етичного контролю.

Наводимо приклади українських кейсів, які показують складність роботи журналіста в умовах небезпеки та важливість бути підготовленим.

Поранення перекладача та журналістки в Краматорську. 27 червня 2023 року внаслідок обстрілу Краматорська одному із закладів (ресторані) постраждав перекладач, який супроводжував одну з іноземних журналісток. Він отримав поранення – легкі тілесні ушкодження, від шпиталізації відмовився [38].

Загибель журналістів у Горенці під Києвом. Під Києвом, у селі Горенка, унаслідок артилерійського обстрілу окупантів загинули два журналісти під час виконання професійних обов'язків.

Поранення іноземного журналіста. За офіційним повідомленням Генпрокурора, один іноземний журналіст отримав поранення внаслідок дій окупантів: діагноз – осколковий перелом двох нижніх кінцівок.

Метою статті є систематизація основних підходів до реалізації безпечної та етичної роботи журналістів у зонах бойових дій, аналіз типових ризиків і помилок під час виконання професійних обов'язків, а також розроблення практичних рекомендацій щодо підготовки, оснащення та психологічної підтримки представників медіа, які працюють в умовах війни.

Пропонований матеріал підготовлено на основі аналізу спеціалізованих документів з питань стандартів безпеки, рекомендацій міжнародних організацій для журналістів, а також спостережень і професійного досвіду кореспондентів, які працювали в зонах воєнних дій та власного досвіду [21, с. 12; 2, с. 5]. У тексті наведено приклади типових ситуацій та проаналізовано найпоширеніші помилки, які збільшують ризики для знімальних груп.

Кореспонденти під час своєї роботи в «гарячих точках» піддаються певним загрозам. Найбільш значущою серед них є пряма фізична загроза. Найбільш очевидний ризик – отримати поранення або загинути від уламків, мін, вибухових пристроїв і обстрілів. Пересування зоною бомбардувань без бронежилета, каски й знання місцевості значно збільшує ризик трагедії [21, с. 34]. Слід зазначити, що, згідно з правилами, журналіст не має права працювати без каски й бронежилета під час повітряної тривоги, поблизу лінії зіткнення, безпосередньо на військових позиціях або поблизу ворожого об'єкта. Окрім того, кореспондент і оператор повинні мати при собі аптечку першої допомоги.

Звичайно, небезпеку становлять і невідомі об'єкти. До них належать вибухнулі боєприпаси, припарковані автомобілі, міни й саморобні вибухові пристрої (СВУ). Ці чинники вимагають від журналістів спеціальної підготовки й великої обережності.

Якщо журналіст працює на бойовій позиції, то за правилами зазначається, що потрібно мати наліпку, де буде написано PRESS. Це означає, що на місці працює команда журналістів. Проте, з власного досвіду зазначаємо таке: військові попереджають, якщо ворог побачить пресу, то буде обстріл.

Якщо ж ми говоримо не про пряму чи фізичну загрозу для журналістів, то це може бути: інформаційні ризики та психологічне навантаження.

Інформаційні ризики пов'язані з поширенням неточної або неперевіреної інформації, що може спричинити паніку, додаткові жертви або поставити під загрозу джерела інформації. Захист даних інформантів і коригування контенту з урахуванням безпеки – обов'язок журналіста [4, с. 9]. Висвітлення новин вимагає від журналістів дотримання етичних норм і високого ступеню усвідомлення суспільної відповідальності за достовірність та якість поширюваної інформації.

Журналіст має дотримуватися фундаментальних прав, свобод і інтересів, захищених Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод і Конституцією України.

Також варто згадати етичний кодекс журналістів. У цьому випадку необхідно звернути увагу саме на достовірність та об'єктивність інформації.

Журналіст повинен бути впевнений у тому, що інформація, яку він поширює і коментує, відповідає дійсності. Журналіст зобов'язаний оперувати тільки тією інформацією, першоджерело якої йому відоме [38].

Психологічне навантаження на журналістів: постійний стрес, свідчення травматичних подій і втрата колег формують ризик вигорання, ПТСР і зниження якості професійних рішень [9, с. 21]. Після повернення з гарячої точки важливо проводити декомпресію: професійні розбори, супервізія, доступ до психологічної допомоги. Редакції мають планувати ротацію кореспондентів, щоб уникнути хронічного стресу й емоційного вигорання [9, с. 23]. Правильна підготовка знижує ризик і дозволяє кореспондентові діяти швидко й адекватно в критичній ситуації.

Журналісти повинні пройти навчання з питань безпеки. Перед відправкою в зону воєнних дій кожен кореспондент має пройти базовий курс з безпеки (виявлення мін, правила поведінки під обстрілом, евакуація, перша допомога) [21, с. 45]. Журналісти мають бути оснащені захисним спорядженням. Мінімальне спорядження: бронежилет класу NIJ IIIA (або національний еквівалент), шолом, аптечка першої допомоги з необхідними ліками, засоби індивідуального захисту. Також необхідні засоби зв'язку (рації із запасними батареями, за необхідності супутникові телефони) та джерела електроживлення [21, с. 37].

Що стосується технічного обладнання, за яке зазвичай відповідає оператор, то камери та аудіозаписувальні пристрої повинні бути захищені, мати резервні носії інформації та засоби шифрування для зберігання записів, якщо це необхідно для безпеки інформаторів [4, с. 14].

Під час ведення репортажу за умови можливих бомбардувань журналіст стикається з низкою етичних проблем. Наприклад, пріоритет безпеки людей над сенсаційністю, захист джерел і правові обмеження. Наголошуємо, що ніколи не слід ризикувати життям людини або спонукати її до дій, які можуть поставити її під загрозу, заради отримання зображення [4, с. 7].

Під час воєнних дій діють особливі норми – заборона розголошення певної інформації, військова цензура чи заборона на фотографування об'єктів інфраструктури. Журналіст має знати правові рамки і дотримуватися їх [22].

Тактика журналіста під обстрілами.

1. План дій. До виїзду – схема маршруту, місця укриття, план евакуації; у команді обов'язкові ролі (напр., водій, медик, прикриття для техніки) [21, с. 48].

2. Укриття та рух. За умови початку обстрілу – залишити відкритий простір, рухатися короткими перебіжками між укриттями, уникати ліній фронту й відкритих площ. Не повертатися за обладнанням чи кадром, якщо це небезпечно.

3. Зв'язок. Постійний зв'язок з редакцією, повідомлення про локацію та стан групи [4, с. 14].

4. Документування. Зйомку проводити так, щоб кадри не допомагали противнику (наприклад, не демонструвати точні координати позицій) – кадри мають інформувати, а не надавати бойову перевагу.

Якщо ж говорити про обов'язки компанії, у якій працює журналіст, то мають бути розроблені чіткі внутрішні інструкції щодо роботи в гарячих точках (плани евакуації, правило «ні кадру заради життя», обов'язкові тренінги). Повне забезпечення кореспондентів необхідним спорядженням і страховкою. Забезпечити доступ до психологічної підтримки та ротацію співробітників – обов'язок працедавця.

Репортаж під обстрілами – одна з найскладніших і найвідповідальніших форм журналістики. Поєднання професійної майстерності, підготовки, етичного підходу та відповідального ставлення редакції до безпеки працівників може значно знизити ризики. Журналіст – не лише повідомник, а й учасник процесу, чия безпека має стати пріоритетом для всіх медіаорганізацій. Унаслідок дослідження встановлено, що робота журналіста в зоні воєнних дій поєднує високий рівень професійної відповідальності з постійною загрозою для життя. Основними ризиками є фізичні (поранення, смерть, мінна небезпека),

інформаційні (розголошення чутливих даних, неточна інформація) та психологічні (стрес, вигорання, посттравматичний синдром).

Безпека журналістів потребує системного підходу – починаючи з обов'язкового навчання правилам поведінки у зоні війни, належного технічного забезпечення та завершуючи впровадженням редакційних протоколів реагування на надзвичайні ситуації.

Не менш важливим є етичний складник професії: журналіст зобов'язаний дотримуватися принципів об'єктивності, достовірності, не наражати інших осіб на небезпеку заради сенсаційного матеріалу, а також дбати про збереження людської гідності навіть в умовах війни.

Уважаємо, що для безпеки журналістів у воєнних умовах необхідно:

- створити національну програму підготовки журналістів, що передбачатиме курси з безпеки, першої допомоги, психологічної стійкості та дотримання етичних норм у кризових ситуаціях;
- розробити внутрішні редакційні інструкції щодо дій у надзвичайних ситуаціях, планів евакуації, правил спілкування з військовими структурами та протоколів захисту джерел інформації;
- обов'язково забезпечити журналістів захисним спорядженням (куленепробивними жилетами, шоломами, аптечками, засобами зв'язку) та страхуванням життя і здоров'я;
- запровадити систему психологічної підтримки для кореспондентів, які повертаються з зон бойових дій, у формі консультацій, нагляду та програм ротації персоналу;
- розробити етичні стандарти для ЗМІ, що відповідають міжнародним принципам захисту прав людини, із метою зміцнення довіри до журналістики та запобігання дезінформації.

2.3. Особливості роботи журналіста з документування військових злочинів та спілкування з військовими

Журналістське висвітлення військових злочинів має подвійну мету: інформаційно-просвітницьку (інформування громадськості) та документально-правову (створення доказової бази). Наприклад, *Suspilne Chernihiv* повідомляє, що в Чернігівській області зареєстровано понад тисячу злочинів проти миру [24].

Важливо розуміти, що журналіст не є детективом чи слідчим, але його статті можуть бути використані в рамках судового розгляду.

Підготовка до роботи над темою військових злочинів вимагає оцінки місця події: чи є загроза життю/здоров'ю, бомбардування/мінне замінування/окупація? Визначення ролі журналіста: ким він буде сьогодні - спостерігач, хроніст чи інтерв'юер. Також необхідна координація з місцевими ЗМІ: які правила безпеки застосовуються, чи є супровід? Технічна підготовка вимагає надійну фотокамеру/диктофон/мобільний телефон, план дій на випадок евакуації, засоби першої допомоги. У своєму звіті Суспільне вказує, що журналісти вчаться «зберігати інформацію як потенційні докази військових злочинів» [25].

Документування військових злочинів: техніки та методологія; констатація фактів: час, місце, обставини (як було скоєно злочин, ким, проти кого). Суспільне Чернігів публікує статті про важливі справи, наприклад, про 368 жертв у справі Ягідного [18].

Фото/відео докази: руйнування, тіла, місця злочину, сліди. Важливо дотримуватися правил: не порушувати місце злочину, не змінювати і не знищувати докази.

Інтерв'ю зі свідками або жертвами: забезпечити безпечну і довірчу атмосферу; чітко пояснити мету інтерв'ю; отримати згоду; не чинити тиску.

Спілкування з військовими: якщо журналіст бере інтерв'ю у солдатів або офіцерів, важливо враховувати їхній статус: вони можуть бути джерелами інформації, але також і учасниками подій. Необхідно чітко визначити, чи є їхні коментарі офіційними чи особистими.

Зберігання та передача документів: коли документи можуть бути використані як докази, необхідно правильно їх архівувати (дата, метадані, формат, резервні копії). Суспільне повідомляє, що журналісти проходять навчання з цієї теми [5].

Розділ 3. ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО РЕПОРТАЖУ

3.1. Алгоритм підготовки до зйомки репортажу

Створення документального репортажу – це послідовний багатоетапний процес, який містить у собі кілька ключових етапів: від ідеї до публікації. Для репортажів, які в додатках, про ракетні удари, наслідки бомбардувань, волонтерську допомогу в Чернігові, цей алгоритм має таку структуру:

Визначення теми та актуальності. Темою може бути подія, що представляє суспільний інтерес: ракетний удар, допомога постраждалим, волонтерська ініціатива, наслідки бомбардувань, як у ваших прикладах.

Перед вибором теми важливо перевірити факти, знайти докази (офіційні заяви, документи, свідчення) і вирішити, яку ідею/ефект ви хочете донести. Як радять медіа-експерти, потрібно «зрозуміти що, коли, де, чому і як».

Далі відбувається збір інформації – на місці / в місці події / через джерела. Тут важливо зібрати якомога більше фактів. Від свідчень очевидців або постраждалих до офіційних коментарів, статистики та даних з відкритих джерел.

Наприклад, як у репортажах з Чернігова: це може бути відвідування місця бомбардування, фотографії/відео наслідків, бесіди з мешканцями, волонтерами, правоохоронними органами, фахівцями.

Можливий формат, при якому журналіст сам знімає і монтує, є різновидом відео журналістики, яка передбачає незалежність і мобільність [23].

Під час зйомки важливо відзняти різний план: загальні плани, середні плани, великі плани; вибір місця, освітлення, фону, ракурсів зйомки, щоб зображення передавало атмосферу і реальність події [26].

Важливо продумати формулювання питань для інтерв'ю з учасниками подій: свідками, жертвами, волонтерами, експертами. Інтерв'ю не має обмежуватися фактами, а також передавало емоції, що додає глибини і правдивості репортажу [23].

Під час зйомки: стабільність зображення (штатив або стійке утримання камери/смартфона), правильне komponування кадру, підготовка декількох «дублів» стендапів або коментарів, щоб мати вибір при монтажі [26].

Відео має бути структурованим: початок – що сталося, контекст; середина – деталі, інтерв'ю, репортаж з місця подій; кінець – наслідки, висновки, заклик до роздумів. Така композиція підтримує інтерес глядача і допомагає донести ідею.

При монтажі важливо «не спотворювати» реальність: змонтований матеріал повинен чесно, без перекручувань передавати факти. У документах щодо створення новинного/документального контенту часто підкреслюється, що монтаж не є засобом маніпуляції [26].

Використовуйте музику, ефекти, графіку (карти, діаграми, субтитри) з обережністю, тільки якщо це підсилює зміст і не додає зайвої драматизації або сенсаційності [26].

Якщо є архівні зображення або фотографії, необхідно правильно їх інтегрувати, додавши підписи із зазначенням джерел, дат і пояснень. Це підсилює документальний характер і достовірність.

Публікація та оптимізація для YouTube. Для того, щоб відео набрало більшу кількість переглядів, необхідно продумати назву та обкладинку для YouTubeю. Краще вибрати яскраву обкладинку (мініатюру), яка відображає суть теми, без перебільшень і непотрібних шокуючих елементів. Написати заголовок і опис, які чітко відображають тему, додавши ключові слова (місце, подія, дата), щоб глядачі могли легко знайти репортаж у своїх пошуках.

Такий систематичний підхід гарантує, що документальний репортаж буде не просто «відео про подію», а професійним медіа-контентом: надійним, інформативним, емоційним і цінним для глядача.

3.2. Формування аудиторії та принципи етичного просування документального контенту

Формування аудиторії та просування контенту не менш важливі, ніж якість самого репортажу. Без правильної стратегії відео може залишитися непоміченим, навіть якщо контент сильний.

Якість і регулярність як основа аудиторії. Глядачі, які шукають репортажі про важливі події, конфлікти, теми, пов'язані з волонтерством або гуманітарною діяльністю, цінують контент, створений чесно, з повагою до героїв і з перевіркою фактів. Якщо ви будете регулярно публікувати подібний контент, ви поступово завоюєте довіру і стабільну аудиторію.

Ясність позиції, правдивість, незалежність. Аудиторія репортажів часто складається з людей, які шукають не тільки сенсації, але й реальне розуміння подій: контекст, наслідки, аналіз. Такі глядачі відчують, коли репортаж підготовлений з ентузіазмом і професіоналізмом, і повертаються до автора. Це відповідає основним принципам журналістської етики і стандартів [26].

Чітке викладення контексту, повага до героїв і збалансованість. Якщо тема зачіпає делікатні питання (поранені, втрати, травми, війна), необхідно пам'ятати про гідність людей, не використовувати шокуючі заголовки або перебільшення, не маніпулювати емоціями. Це не тільки етично, але і відповідає журналістським стандартам.

Узаємодія з аудиторією: коментарі, зворотний зв'язок, прозорість джерел. В описі відео можна вказати джерела, документи, контакти, що зміцнює довіру. Відповідати на коментарі, вести діалог, бути відкритим для обговорення – усе це сприяє формуванню спільноти, в якій глядач не просто споживач, а невід'ємна частина процесу.

Баланс між інформацією та емоціями, без сенсаційності. Документальний контент – це факти + контекст + людяність. Якщо зосередитися тільки на емоціях або драмі, можна втратити довіру. Якщо обмежитися тільки викладом фактів, контент може виявитися сухим. Ідеально, коли тема має і зміст, і душу.

Повільне і обдумане зростання, без шаленої гонитви за переглядами за будь-яку ціну. Особливо коли мова йде про складні теми, репортажі з передової або соціальні проблеми. Головна мета – надійність і відповідальність. Згодом аудиторія буде рости, а контент набуватиме все більшого значення.

ВИСНОВКИ

Робота журналіста в зоні воєнних дій пов'язана як із професійною відповідальністю, так і з надзвичайним ризиком. Репортажі з лінії фронту або з зон бойових дій мають величезне значення для інформування громадськості, але вони ставлять під загрозу життя кореспондентів, операторів і місцевих інформаторів.

Сучасний журналіст, який працює в умовах визвольної російсько-української війни, зіштовхується з низкою загроз, що стосуються фізичної безпеки, психологічної стабільності та професійної етики представників ЗМІ. Робота журналіста в зоні бойових дій передбачає високий рівень соціальної відповідальності за достовірність наданої інформації, але також несе в собі надзвичайний ризик для життя й здоров'я. Незважаючи на існування міжнародних стандартів і рекомендацій з безпеки, практика показує, що журналістам часто бракує належної підготовки, необхідного обладнання та організаційної підтримки з боку редакцій.

Ризики, пов'язані з інформацією та етикою, а також психологічне навантаження, спричинене висвітленням подій у небезпечних зонах, залишаються недостатньо врегульованими в медійному просторі України.

Документальна репортажна зйомка в умовах повномасштабної війни в Україні набуває особливого значення як інструмент фіксації історичної правди, збереження особистих історій та протидії інформаційній агресії. У ході дослідження були визначені особливості формування наративу в документах, створених в умовах війни, а також технологія виробництва документальних репортажів на прикладі роботи Суспільне Чернігів.

Аналіз показав, що ключовим елементом сучасного документального репортажу є увага до особистості, її досвіду, емоцій, втрат і сили. Саме особисті свідчення створюють ефект присутності і викликають довіру в аудиторії. Репортажі у воєнний час поєднують у собі хронологічну точність і емоційну глибину, що вимагає від автора особливої обережності, професіоналізму і моральної відповідальності.

Дослідження доводять, що ефективний документальний репортаж в епоху цифрових технологій повинен бути мультимедійним. Відео, фотографії, графіки, аудіо та інтерактивні елементи працюють разом для досягнення спільної мети: зробити сприйняття максимально повним і правдивим.

У процесі роботи визначено алгоритм створення документального репортажу для YouTube, від збору первинних даних до етапу монтажу. Установлено, що дотримання чіткої структури дозволяє зберегти динаміку, логіку й емоційну напруженість матеріалу. Увагу приділено формуванню й утриманню аудиторії, оскільки саме довіра глядача визначає ефективність журналістського продукту. Під час війни глядачі особливо потребують перевірених фактів і чесного подання інформації, що повністю відповідає принципам суспільного мовника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Асоціація Незалежні Регіональні Видавці України. «Як журналістам підтримати себе й інших у критичній ситуації». URL: <https://airpu.org/news/yak-zhurnalistam-pidtrymaty-sebe-j-inshyh-u-krytychnij-sytuacziyi/> (дата звернення: 09.11.2025).

2. Базик Р. Р. Особливості репортерської діяльності в умовах воєнного стану: кваліфікаційна робота магістра; спец. 061 «Журналістика». Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. 74 с.

3. Бикова О. М. Історичні особливості функціонування репортажу в українській пресі. *Două decenii de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere*, 2020. С. 299–312.

4. Васіна О. Ментальне здоров'я медійників: практичні поради. URL: <https://osvita.nakupilo.ua/mentalne-zdorov-ya-medijnykiv-praktychni-porady/> (дата звернення: 09.11.2025).

5. Вікіпедія. Video journalism. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Video_journalism (дата звернення: 08.11.2025).

6. Гаврилюк І. Л., Шуміло Ю. О. Тенденції розвитку жанру літературного репортажу в Україні. *The 12th International scientific and practical conference «Current challenges, trends and transformations»*. Boston, USA, 2022. С. 180–189.

7. Гирба О., Семен Н. Репортаж як один з найвідоміших жанрів преси. ЗМІ та демократичний розвиток України. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 35–39.

8. Гордійчук Д., Вінокуров Я. Подкаст-репортаж. Як війна і міграція експорту перевернули життя міст на Дунаї. URL: <https://www.pravda.com.ua/podcasts/63bff58767d28/2023/07/13/7411224/> (дата звернення: 06.04.2025).

9. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 09.11.2025).
10. Детектор медіа. «Суспільне Чернігів» під час війни: новини здорового реформованого телевізійника. URL: <https://detector.media/regionalni-telenovini/article/216884/2023-09-15-suspilne-chernigiv-pid-chas-viyny-novyny-zdorovogo-reformovanogo-televiziynuka/> (дата звернення: 09.11.2025).
11. Дяченко В. Жанр репортаж у сучасній журналістиці. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 4–9.
12. Золотухін Д. «Що конкретно (і чому) не можна повідомляти і показувати в медіа під час війни». URL: <https://cutt.ly/D0xhwp4> (дата звернення: 24.11.2025).
13. Інститут масової інформації. Під час обстрілу Краматорська поранення отримав перекладач, що супроводжував іноземну журналістку. URL: <https://imi.org.ua/news/pid-chas-obstrilu-kramatorska-poranennya-otrymav-perekladach-shho-suprovodzhuvav-inozemnu-i53761> (дата звернення: 02.11.2025).
14. Козацький Д. Як писати про ветеранів: рекомендації для журналістів. URL: https://veteranfund.com.ua/wp-content/uploads/2023/09/how_to_write_about_veterans.pdf (дата звернення: 05.10.2025).
15. Кочерга С. Епістолярний травелог Валер'яна Поліщука. *Наукові записки НУ «Острозька академія»*, 2018. №4 (72). С. 183–187.
16. Лоза О. Е. Масові інформаційні потоки як інструмент впливу мультимедійної журналістики на соціум. Запоріжжя: ЗНУ, 2022. 60 с.
17. Максим'як О. Види газетного репортажу: наукові погляди в сучасному журналістичному дослідженні. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2387> (дата звернення: 26.08.2025).

18. Марушкіна І., Танчин І. Регіональні ЗМІ в епоху нових медіа. **Вісник Львівського університету**, 2013. №38. С. 503–508. URL:<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/viewFile/5422/5431> (дата звернення: 20.11.2023).

19. Мох А. М. Журналістика прийняття рішень: досвід України: магістерська дисертація. Острог, 2022. 94 с. URL:<https://theses.ua.edu.ua/DATA/6544/Кваліфікаційна.%20Мох%20А.%20М..pdf> (дата звернення: 09.10.2025).

20. Морі Є. Українка претендує на перемогу у конкурсі лонгвідів за родинну історію про Донбас і Галичину. URL: <https://suspilne.media/culture/103080-ukrainka-pretendue-na-peremogu-ukonkursi-longridiv-za-rodinnu-istoriu-pro-donbas-i-galicinu/> (дата звернення: 09.09.2025).

21. Національна спілка журналістів України. Рекомендації з безпеки журналістів у зоні бойових дій. URL: <https://nsju.org/novini/klyuchovi-rekomendacziyi-z-bezpeky-dlya-praczivnykiv-zmi-yaki-vysvitlyuyut-vijnu-v-ukrayini-ta-inshi-vijskovi-konflikty/> (дата звернення: 09.11.2025).

22. Офіційний сайт Комісії з журналістської етики. Кодекс етики українського журналіста. URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex> (дата звернення: 09.11.2025).

23. Офіційний сайт Суспільного. «Для журналіста немає правого й винного – є сторони конфлікту». URL: <https://corp.suspilne.media/newsdetails/1829/> (дата звернення: 09.11.2025).

24. Офіційний сайт Суспільного. На Чернігівщині зафіксовано понад тисячу злочинів проти миру: як судять воєнних злочинців в Україні. URL: <https://suspilne.media/chernihiv/652594-na-chernigivsini-zafiksovano-ponad-tisacu-zlociniv-proti-miru-ak-sudat-voennih-zlocinciv-v-ukraini/> (дата звернення: 09.11.2025).

25. Офіційний сайт Суспільного. У Львівському хабі Академії Суспільного вчилися зберігати інформацію як потенційний доказ воєнних злочинів. URL: <https://suspilne.media/mediacenter/1149426-u-lvivskomu-habi-akademii-suspilnogo-vcilisa-zberigati-informaciu-ak-potencijnij-dokaz-voennih-zlociniv/> (дата звернення: 09.11.2025).

26. Офіційний сайт Суспільного. Ракетний удар по драмтеатру у Чернігові 19 серпня: воєнний злочин чи ні? URL: <https://suspilne.media/chernihiv/556987-raketnij-udar-po-dramteatru-u-chernigovi-19-serpna-voennij-zlocin-ci-ni-poasnue-ekspert/> (дата звернення: 09.11.2025).

27. Побережний В. Репортаж – жанр на узбіччі літератури? URL: <https://kultkrytyky.com/reportazh-zhanr-na-uzbichchiliteratury/> (дата звернення: 15.03.2025).

28. Побережний В. Репортаж – жанр на узбіччі літератури? URL: <https://kultkrytyky.com/reportazh-zhanr-na-uzbichchiliteratury/> (дата звернення: 23.10.2025).

29. Посібник з безпеки для журналістів. URL: <https://safety.rsf.org/wp-content/uploads/2022/06/RSF-UKR.pdf> (дата звернення: 09.11.2025).

30. Репортаж. Словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%B6> (дата звернення: 13.08.2025).

31. Словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%B6> (дата звернення: 15.06.2025).

32. Соломін Є. Луганське телебачення між інформаційною війною і тотальною війною. *Obraz*, 2023. №1 (41). С. 16–24. DOI: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.1\(41\)-16-24](https://doi.org/10.21272/Obraz.2023.1(41)-16-24)

33. Стебліна Н. Регіональні ЗМІ в Україні в умовах російської агресії. URL: <https://detector.media/community/article/197693/2022-03-24->

regionalni-media-ukrainy-u-protystoyanni-povnomasshtabniy-rosiyskiy-agresii/ (дата звернення: 02.11.2025).

34. Структура репортажу. URL: https://stud.com.ua/134848/zhurnalistika/struktura_reportazhu (дата звернення: 24.08.2025).

35. Структура репортажу. URL: https://stud.com.ua/134848/zhurnalistika/struktura_reportazhu (дата звернення: 25.08.2025).

36.Тарасюк В. Ю. Збирай фактаж – пиши репортаж! Ужгород: ПП Наумченко Н. В., 2022. 56 с.

37.Урманець І. Жанри спортивної журналістики на українському телебаченні. Магістерський науковий вісник, 2018. С. 32–34.

38.УНІАН. Під Києвом під час артилерійського обстрілу окупантами загинули ще два журналісти. URL: <https://www.unian.ua/war/viyna-v-ukrajini-2022-pid-obstrilami-okupantiv-zaginuli-shche-dva-zhurnalisti-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrainu-11745214> (дата звернення: 09.11.2025).

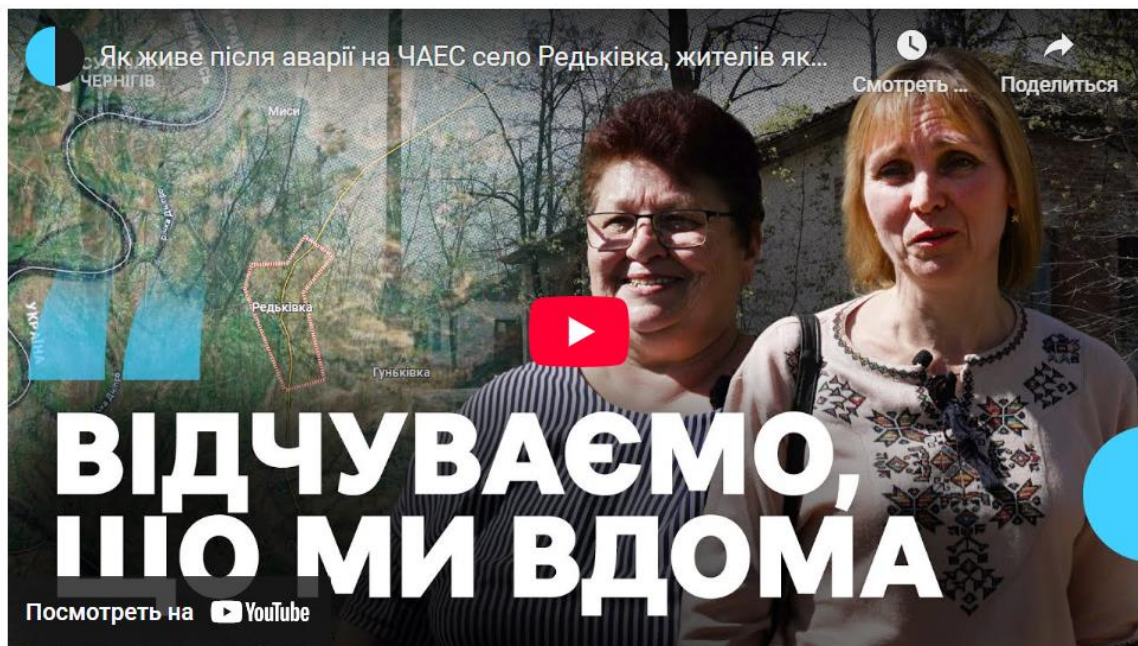
39.Шуміло Ю. О. Літературний репортаж у сучасному медіапросторі України. Суми: СумДУ, 2021. 98 с.

40.Шутяк Л. Художній репортаж в українських друкованих та онлайн-ЗМІ. W kręgu prasy dawnej i współczesnej, 2021. С. 226–227ю

41. Якісні виміри сучасної журналістики: матеріали науково-практичної конференції. 2023.

ДОДАТКИ

Як живе після аварії на ЧАЕС село Редьківка, жителів якого відселили ближче до Чернігова (YouTube-сторінка Суспільне Чернігів)

Покинуті будинки, а подекуди лише фундамент від них, порожні вулиці та порослий кущами парк. Такий вигляд має село Редьківка на Ріпкинщині, що в Чернігівській області. 39 років тому, 26 квітня,

СУСПІЛЬНЕ
ЧЕРНІГІВ

Суспільне Чернігів •

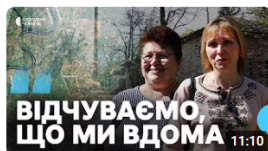
@SuspilneChernihiv · 487 тис. передплатників · 25 тис. відео

Офіційний канал Суспільного мовника **Ще**

suspilne.media/chernihiv та ще 5 посилань

Ви підписані ▾

Головна Відео Shorts Трансляції Подкасти Плейлисти Записи 🔍 Як живе після аварії на

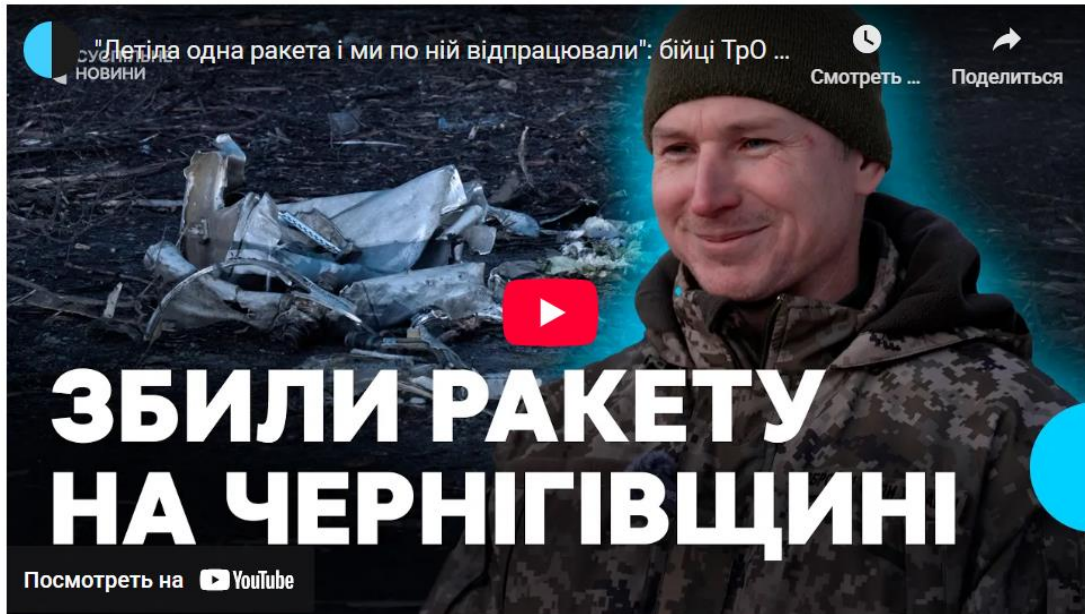
Як живе після аварії на ЧАЕС село Редьківка, жителів якого відселили ближче до Чернігова

Суспільне Чернігів • 17 тис. переглядів • 7 місяців тому

Покинуті будинки, а деколи лише фундамент від них, порожні вулиці та порослий кущами парк. Такий вигляд...

Збиття російської ракети над Чернігівщиною: який тип ракети та на якому відрізку траси впали її уламки.

<https://suspilne.media/chernihiv/951115-zbitta-rosijskoi-raketi-nad-chernigivsinou-akij-tip-raketi-ta-na-akomu-vidrizku-trasi-vpali-ii-ulamki/>

17 лютого о 15:38 бійці 119-ї бригади ТрО збили російську крилату ракету, яка летіла на Чернігівщину. За попередньою інформацією департаменту цивільного захисту та оборонної роботи Чернігівської ОВА, бійці тероборони збили російську ракету X-59 на відрізку траси "Чернігів-Київ" поблизу села Ладинка.

Суспільне Чернігів •

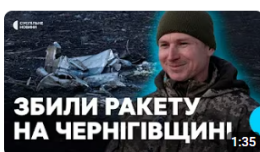
@SuspilneChernihiv • 487 тыс. подписчиков • 25 тыс. видео

Офіційний канал Суспільного мовника ...ещё

suspilne.media/chernihiv и ещё 5 ссылок

Вы подписаны ▾

Главная Видео Shorts Трансляции Подкасты Плейлисты Записи 🔍 "Летіла одна ракета і м

"Летіла одна ракета і ми по ній відпрацювали": бійці ТрО розповіли про збиття ракети на Чернігівщині

Суспільне Чернігів • 53 тыс. просмотров • 9 месяцев назад

17 лютого о 15:38, після оголошення повітряної тривоги, бійці 119-ї бригади ТрО збили крилату ракету, яка летіла...

У Чернігові тричі за дві доби РФ цілила по центру міста: яких пошкоджень зазнали будинки навколо і що кажуть їх мешканці.

<https://www.youtube.com/watch?v=4UF3zmtCdVU>

Суспільне Чернігів

@SuspilneChernihiv • 487 тис. передплатників • 25 тис. відео

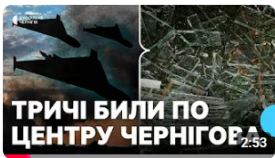
Офіційний канал Суспільного мовника

suspilne.media/chernihiv та ще 5 посилань

Ви підписані

Головна Відео Shorts Трансляції Подкасти Плейлисти Записи

РФ тричі за дві доби ці

ТРИЧІ БИЛИ ПО ЦЕНТРУ ЧЕРНІГОВА

РФ тричі за дві доби цілила по центру Чернігова: що розповідають мешканці навколишніх будинків

Суспільне Чернігів • 19 тис. переглядів • 1 місяць тому

"Вибух чули, підскачили! Дивуємося - горити, будинок похитнуло". Так чернігівка Неля Селіванова пригадує...

Суспільне Чернігів

@SuspilneChernihiv • 487 тис. передплатників • 25 тис. відео

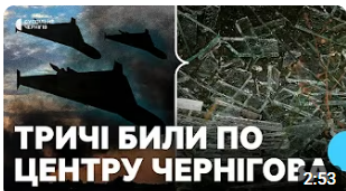
Офіційний канал Суспільного мовника

suspilne.media/chernihiv та ще 5 посилань

Ви підписані

Головна Відео Shorts Трансляції Подкасти Плейлисти Записи

РФ тричі за дві доби ці

ТРИЧІ БИЛИ ПО ЦЕНТРУ ЧЕРНІГОВА

РФ тричі за дві доби цілила по центру Чернігова: що розповідають мешканці навколишніх будинків

Суспільне Чернігів • 19 тис. переглядів • 1 місяць тому

"Вибух чули, підскачили! Дивуємося - горити, будинок похитнуло". Так чернігівка Неля Селіванова пригадує...

Репортаж про влучення російськими БпЛА по сільському підприємству.

(YouTube-сторінка Суспільне Чернігів)

**СУСПІЛЬНЕ
ЧЕРНІГІВ**

Суспільне Чернігів

@SuspilneChernihiv · 487 тис. передплатників · 25 тис. відео

Офіційний канал Суспільного мовника **Ще**

suspilne.media/chnihiv та ще 5 посилань

 Ви підписані

Головна
Відео
Shorts
Трансляції
Подкасти
Плейлисти
Записи
🔍 дронами по свинях

Дрон влучивши у будинок, згоріли свині, ЖК "Королівська гірка", автобуси для громад | 28.11.25

Суспільне Чернігів · 2,9 тис. переглядів · 2 тижня тому

Якби не витягли - згоріла б: чернігівець про спасіння дівчини, травмованої внаслідок атаки БпЛА. Що...

+ Створити

Новини

Суспільне Чернігів · 34 відео из 4 700

- НАЙГОЛОВНІШЕ 4:51 Суспільне Чернігів
- 32 **ЩО БУДЕ ІЗ ЗЕМЛЕЮ ЦЬОЇ СТУЖКИ?** 5:25 Суспільне Чернігів
- 33 **НАМ ЦЕЙ АВТО БУВ НЕОБХІДНИЙ**: 17 нових... 2:04 Суспільне Чернігів
- **ДРОНАМИ ПО СВИНАРИНІ**: 2:19 Суспільне Чернігів
- 35 **У ГОРОДНІ ПОПРОЩАЛИСЯ ІЗ ВЧИТЕЛЬНОЮ ТА ЇЇ ПОДРУГОЮ...** 3:23 Суспільне Чернігів
- 36 **“Я НЕ ЗГОДНА З СУДОМ”: ВИНЕСЛИ ВИРОК ВОДІЮ, ЯКИЙ...** 1:47 Суспільне Чернігів
- **ЯК РОЗБИРАЮТЬ ЗАВАЛИ**

 Суспільне Чернігів

 147

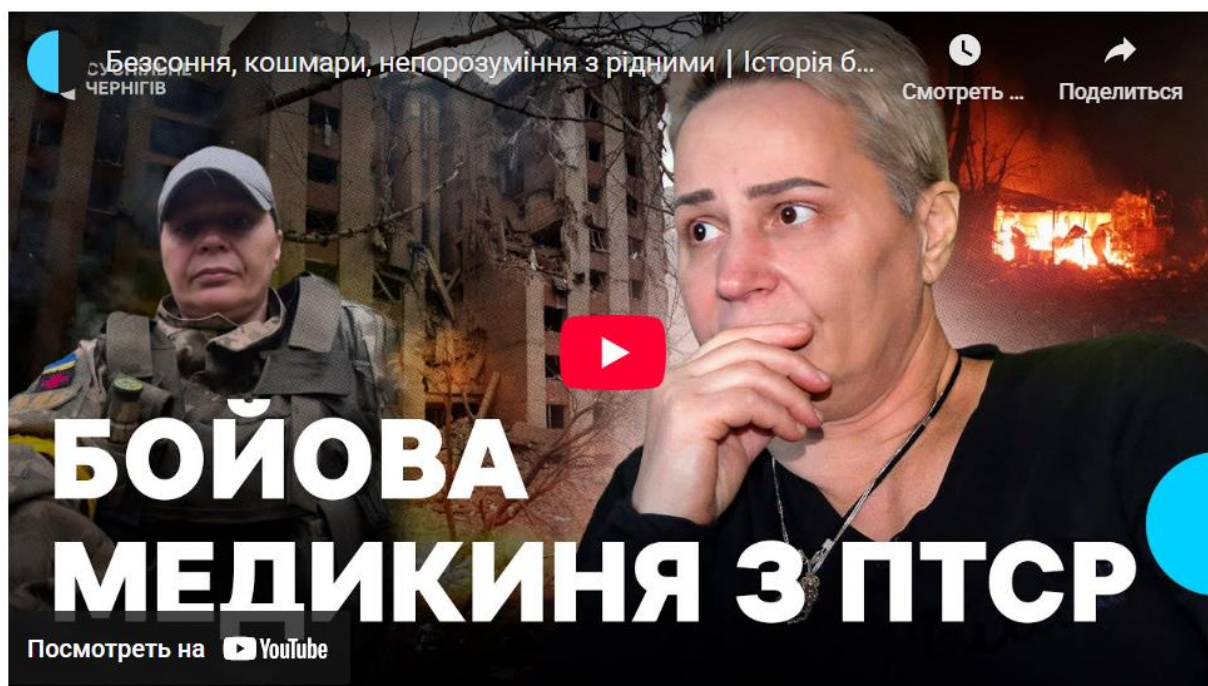

Усі відео
Автор: Суспільне Чернігів
Новини >

59

Репортажне інтерв'ю. «Відчуваю провину, що він пішов, а я – жива»: історія бойової медицини з Чернігова, матері трьох дітей, яка має ПТСР. (YouTube-сторінка Суспільне Чернігів)

<https://www.youtube.com/watch?v=AhC28bFvu6M&t=3s>

Безсоння та постійні кошмари, травматичні спогади, непорозуміння з рідними та бажання бути наодинці. Так про свій діагноз — посттравматичний стресовий розлад — розповідає 55-річна бойова медикіння Наталія Росс із Чернігова. Жінка

Головна Відео Shorts Трансляції Подкасти Плейлисти Записи 🔍

• 1 місяць тому • 7 місяців тому • 9 місяців тому • 11 місяців тому Субтитри

Інтерв'ю ▶ Відтворити все

БОЙОВА МЕДИКИНА З ПТСР 14:49 Безсоння, кошмари, непорозуміння з... Суспільне Чернігів 2,5 тис. переглядів • 17 годин тому	ІСТОРІЯ ВІЙСЬКОВОГО, ЯКИЙ БУВ ЖІНКОЮ 28:18 Трансгендер у ЗСУ, робота медиком у Росії, життя... Суспільне Чернігів 10 тис. переглядів • 6 днів тому	СКЛАДНО ЗАРОБИТИ НА МУЗИЦІ В УКРАЇНІ 34:41 Бійка з прихильниками РФ, виступ із Біллі Айліш,... Суспільне Чернігів 3 тис. переглядів • 12 днів тому	ПРОПОНУВАЛИ ТРЕНУВАТИ РОСГВАРДІЮ 26:49 "У полоні пропонували службу в Росгвардії":... Суспільне Чернігів 13 тис. переглядів • 3 тижня тому	ЦЕ ВИКЛИК. ВІН МЕНІ ЦІКАВИЙ 33:39 "Це виклик, він цікавий": нова керівниця... Суспільне Чернігів 2,8 тис. переглядів • 3 тижня тому
---	--	--	--	---